

Załącznik nr 5. Tabela uwag z konsultacji społecznych do projektu Programu działań i Prognozy oddziaływania na środowisko

Lp.	Data otrzymania uwagi lub wniosku	Forma otrzymania uwagi lub wniosku	Podmiot zgłaszający uwagę	Rodzaj podmiotu zgłaszającego uwagę lub wniosek	Dokument	Część dokumentu, którego dotyczy rozdział/załącznik/ produkt/ fragment tekstu, do którego odnosi się uwaga	Treść uwagi	Proponująca zmian	Uzasadnienie uwagi	Uwaga uwzględniona/niewuwzględniona/wyjaśniona	Odpowiedź
1	12.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu	Ośrodek doradztwa rolniczego	Projekt aktualizacji Programu działań Prognoza oddziaływania na środowisko projektu aktualizacji Programu działań	Cały dokument	Gdzie są dostępne projekty?			wyjaśniona	Konsultowane dokumenty są dostępne pod poniższym linkiem: https://www.gov.pl/web/infrastruktura/informacja-o-rozpoczetku-konsultacji-spoecznych-projektu-aktualizacji-programu-azotanowego
2	12.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu	Ośrodek doradztwa rolniczego	Projekt aktualizacji Programu działań	1.3. Okresy nawożenia	Z czego wynika 5 dniowy okres kiedy gleba średniobodowo ma powyżej 3 lub 5 stopni? Może wystarczą np. 3 dni.			wyjaśniona	5- dniowy okres przyjęty w określaniu przejścia przez próg danej temperatury wynika z fajologii roślin (w tym okresie rozpoczynają się procesy wyznaczające wegetację). Dodatkowo 5-dniowy okres wskazywany jest m.in. w opracowaniach JRC (Joint Research Center), jako sposób na definiowanie rozpoczęcia wegetacji roślin. Mechanizm oparty na 5-dniowej średniej temperaturze powietrza jest zatem znany Komisji Europejskiej, co powinno ułatwić ugodnienie takiego podejścia.
3	12.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu	Ośrodek doradztwa rolniczego	Projekt aktualizacji Programu działań	1.3. Okresy nawożenia	Jeśli przez 5 dni temperatura będzie wynosiła 5 stopni i będzie można zastosować nawóz to czy w dniu zastosowania nawozu temperatura może być np. 2 stopnie?			wyjaśniona	We wskazanym przykładzie możliwe będzie rozpoczęcie nawożenia. Należy jednak zaznaczyć, że podczas stosowania nawozów obowiązują jeszcze inne zapisy Programu działań, takie jak ograniczenie stosowania nawozów na glebach zamarzniętych, zalanych wodą, nasyconych wodą lub przykrytych śniegiem, których należy przestrzegać.
4	12.07.2022	spotkanie konsultacyjne	PODR w Lubaniu	Ośrodek doradztwa rolniczego	Prognoza oddziaływania na środowisko projektu aktualizacji Programu działań	Cały dokument	Czy te wszystkie przedstawiane wnioski dotyczą tylko aktualizacji Programu działań, czyli elastyczenia terminu? Jeśli tak, to na jakiej podstawie je wycofano, bo przedstawiane są tylko ogólnikowe stwierdzenia. Zmniejszenie eutrofizacji poprzez umożliwienie wcześniejszego zastosowania N? Jakies badania zostały przeprowadzone? Jakies?			wyjaśniona	W prognozie oddziaływania na środowisko dla aktualizacji Programu działań wnioski z analizy wpływu poszczególnych działań na komponenty środowiska uwzględniają ich rodzaj i specyfikę. Na tym poziomie oceny strategicznej nie ma możliwości odniesienia się do skutków wdrożenia danej interwencji/działania w konkretnym miejscu. Wnioski przedstawione w Prognozie dotyczą wszystkich działań zaprogramowanych w Programie działań i odnoszą się do obszaru całego kraju.
5	12.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Radomiu	Ośrodek doradztwa rolniczego	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	Czy zmienia się narzędzia do wykonywania wyliczeń planu nawożenia i maksymalnych dawek azotu?			wyjaśniona	W związku z udołogowaniem przez KSC-R w 2022 r. bezpłatnego programu INTER-NAW, MBRW rekomenduje korzystanie z tego programu w celu przygotowywania przez rolników planów nawożenia, w tym planów nawożenia azotem. Zgodnie z deklaracją Dyrektora Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Warszawie (lidera konsorcjum opracowującego program) INTER-NAW będzie na bieżąco aktualizowany w celu dostosowania go do wymagań i założeń Programu działań. Istnieje także potrzeba dostosowania pozostałych narzędzi do wykonywania wyliczeń planu nawożenia i maksymalnych dawek azotu z uwagi na zmiany wskaźników używanych w tych narzędziach wynikających z Programu azotanowego, jednakże Ministerstwo Infrastruktury nie jest właścicielem ani administratorem żadnego z tych narzędzi. Dalszy rozwój i aktualizacja narzędzi informatycznych wspierających opracowanie planów nawożenia pozostaje w gestii właścicieli tych narzędzi.
6	12.07.2022	spotkanie konsultacyjne	OSCHR w Łodzi	Stacja chemiczno-rolnicza	Projekt aktualizacji Programu działań	1.3. Okresy nawożenia	W jakim czasie będzie publikowana lista powiatów które spełniły wymóg 5 dnia z tem. powyżej 3stopni			wyjaśniona	Szczegóły techniczne dotyczące publikacji wykazu powiatów, na terenie których nastąpiło przejście średniej dobowej temperatury powietrza przez próg 3 °C i 5 °C są uogadniane z jednostkami, które będą zaangażowane w ten proces.
7	12.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi	Inspekcja Ochrony Środowiska	Projekt aktualizacji Programu działań	1.4. Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odciekami	Czy osoba nabywając nawóz naturalny np. obornik, musi posiadać miejsca do jego magazynowania np. płyta obornikowa czy może przechowywać go na gruncie przez max 6 miesięcy			wyjaśniona	Punkt 12 rozdziału 1.4.Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odciekami projektu aktualizacji Programu działań wskazuje, że „Podmioty przyjmujące nawozy naturalne powinny posiadać, w chwili przyjmowania tych nawozów naturalnych, odpowiednią powierzchnię lub pojemność posiadanych miejsc do ich przechowywania w bezpieczny dla środowiska sposób, zapobiegający przedostawaniu się odcieków do wód i gruntu, o ile nawozy te nie zostały zastosowane bezpośrednio po przywiezieniu”. W tym punkcie nastąpiła zmiana w stosunku do obowiązującego programu działań. Wyprowadzono zapis: „... o ile nawozy te nie zostały zastosowane bezpośrednio po przywiezieniu”. Dłatego miejsca do przechowywania nawozów nie są niezbędne, jeżeli nawozy zostały zastosowane bezpośrednio po przywiezieniu. Należy zaznaczyć jednak, że możliwość czasowego przechowywania obornika bezpośrednio na gruncie została przewidziana dla usprawnienia pracy gospodarstwa przy nawożeniu, nie powinna być wykorzystywana w zwykłym trybie przechowywania nawozu i nie zwalnia z obowiązku posiadania miejsc do przechowywania nawozów naturalnych.
8	12.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie	Inspekcja Ochrony Środowiska	Projekt aktualizacji Programu działań	2. Sposób dokumentowania realizacji Programu	W jaki sposób Właściciel Gospodarstwa miałby dokumentować stosowanie nawozów we wcześniejszych terminach, a także warunki potwierdzające możliwość przeprowadzenia tych zabiegów? Jak weryfikować podczas kontroli korzystanie z elastycznych terminów			wyjaśniona	Podstawowym dokumentem potwierdzającym wykonane działania jest wykaz zabiegów agrotechnicznych. Wskazywany jest tam zarówno termin nawożenia, zastosowana dawka jak i miejsce zastosowania nawozu. W przypadku zastosowania wcześniejszego terminu wiosennego rozpoczęcia stosowania nawozów posiadając będą informacje publikowane przez IMGW-PiB.
9	12.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu	Ośrodek doradztwa rolniczego	Projekt aktualizacji Programu działań	1.4. Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odciekami	Czy rolnik będzie mógł składować obornik na gruncie (6 miesięcy) również w okresie gdy nawożenie jest zakazane.			wyjaśniona	Projekt aktualizacji Programu działań nie zmienił się w tym zakresie. Zgodnie z punktem 7 rozdziału 1.4 „Motive jest czasowe, jednak nie dłużej niż przez okres 6 miesięcy od dnia utworzenia każdej z przym. przechowywanie obornika bezpośrednio na gruntach rolnych ” przy zachowaniu ograniczeń lokalizacyjnych wskazanych w Programie działań. Możliwość czasowego przechowywania obornika bezpośrednio na gruncie została przewidziana dla usprawnienia pracy gospodarstwa przy nawożeniu, więc nie powinna być wykorzystywana w zwykłym trybie przechowywania tego nawozu, a prymy nie powinny być traktowane jako stały element systemu przechowywania nawozów naturalnych w gospodarstwie.
10	14.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Urząd Gminy w Rudnikach	administracja samorządowa	Projekt aktualizacji Programu działań	Uwaga ogólna	Jaka jest rola lokalnych samorządów w realizacji Programu ... ?			wyjaśniona	Ustawa Prawo wodne nie nakłada szczególnych obowiązków na lokalne samorządy w zakresie Programu działań. Lokalne samorządy odgrywają jednak ważną rolę w informowaniu podmiotów, które są zobowiązane do przestrzegania zapisów aktualizacji Programu działań w zakresie ich obowiązków czy kierowanie do osób, które zajmują się doradztwem rolniczym.
11	14.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu	Ośrodek doradztwa rolniczego	Projekt aktualizacji Programu działań	1.2. Ograniczenie rolniczego wykorzystania nawozów	W projekcie aktualizacji definicja gleby zamrażającej jest inna.			wyjaśniona	Przywołana definicja przedstawiona w prezentacji stanowi cytat z wersji niespecjalistycznej Programu działań. Wersję niespecjalistyczną Programu działań przygotowano, aby w bardziej przystępny sposób przybliżyć tematologię aktualizacji Programu działań. Jest to dokument, który będzie wspierał proces wdrażania aktualizacji Programu działań. Definicja podana w tym dokumencie opiera się na definicji zawartej w ustawie z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. z 2021 r. poz. 76 z późn. zm) oraz na definicji zamieszczonej w Zbiorze założeń dobrej praktyki rolniczej mających na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotami pochodzącymi ze źródeł rolniczych, ponieważ sam Program działań nie definiuje gleby zamrażającej.
12	14.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Centrum Doradztwa Rolniczego Oddział w Radomiu	Ośrodek doradztwa rolniczego	Projekt aktualizacji Programu działań	1.4. Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odciekami	W przypadku obliczania stałych obiektów do przechowywania nawozów naturalnych powinny zostać zmienione współczynniki pojemności płyty i zbiornika...w tej chwili wyliczona produkcja nawozów nie mieści się w wyliczeniach płytach / zbiornikach			niewuwzględniona	Podejście do sposobu obliczania powierzchni płyt obornikowych w projekcie aktualizacji Programu działań nie zostało zmienione w stosunku do obowiązującego Programu działań. Wzory podane w Programie działań bazują na wyliczeniach stanów średniorocznych i na obrocie stada i należy je traktować jako minimalną wymaganą powierzchnię /pojemność. Należy również pamiętać, że w przypadku gdy rolnik zbiera nawozy naturalne, np. przekazuje je do biogazowni lub gdy nawozy wytworzone w gospodarstwie rolnym są gromadzone w budynkach inwentarskich powierzchnia/pojemność obiektów do przechowywania nawozów naturalnych może być odpowiednio mniejsza.
13	14.07.2022	spotkanie konsultacyjne	UNG-PiB	Jednostka naukowo-badawcza	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	System otwarty chowu (tab. 9) - podane wartości produkcji N to ilość pozostawiona poza pomieszczeniem inwentarskim?			wyjaśniona	W systemie otwartym mowa o odchodach pozostawionych wyłącznie na wyodróżnionym terenie służącym do całorocznego utrzymania zwierząt. Zgodnie z definicją systemu otwartego, zwierzęta w obu rozprawachch MBRW dotyczących minimalnych warunków utrzymania zwierząt gospodarskich, system otwarty, to utrzymanie zwierząt bez udziału budynków.
14	14.07.2022	spotkanie konsultacyjne		inny	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	czy osady ściekowe wg programu to nawóz czy nawóz naturalny, dla którego roczna dawka nie może przekroczyć 170 kg N/rok?			wyjaśniona	Osady ściekowe nie są nawozem naturalnym. Nawozy naturalne zgodnie z definicją z ustawy Prawo wodne to nawozy pochodzące od zwierząt gospodarskich – obornik, gnojówka, gnojowica, pomiot psia, przeznaczone do rolniczego wykorzystania, w tym również w formie przetworzonej: a) nawóz naturalny płynny: – gnojowica – mieszanina kału i moczu zwierząt z domieszką wody, – gnojówka – odciek z obornika (przefermentowany mocz zwierząt), b) nawóz naturalny stały: – obornik – mieszanina kału i moczu zwierząt wraz ze ściółką, w szczególności słomą, trocinami lub korą, – pomiot psia – odchody drobiu z beściolowego systemu utrzymywania zwierząt gospodarskich.
15	14.07.2022	spotkanie konsultacyjne	OSCHR Poznań	Stacja chemiczno-rolnicza	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	Czy w nowelizacji programu zostały przewidziane korekty (średniej rocznej produkcji nawozów naturalnych w Tab.9? Jak pokazuje praktyka przyjęte średnie wielkości produkcji znacznie przekraczają faktyczną produkcję nawozów. Jak wynika z informacji od rolników przekroczenie ilości wyliczonej w stosunku do produkcji faktycznej sięga nawet do 50%. Jeżeli takie korekty nie zostały dokonane należałoby ich dokonać.			wyjaśniona	W trakcie konsultacji projektu Programu działań pojawiły się sprzeczne postulaty zarówno co do zbyt dużej, jak i zbyt małej, wyliczonej ilości produkowanych nawozów naturalnych. Podobne uwagi były zgłaszane również w trakcie funkcjonowania Programu. Prezentowane w Programie wartości mają charakter uśrednienia, obejmującego zarówno chów intensywny, jak i ekstensywny. W dużej mierze ilość produkowanych nawozów zależy od ilości zużywanego ściółu lub wody technologicznej do czyszczenia podłóg zastawowych. Przy liczbie gospodarstw z chowem zwierząt szacowanej na 300 tys. obiektów, nie ma możliwości zindywidualizowania normatywek pod kądem istniejących gospodarstw. Oczywiście z każdą aktualizacją uwzględniany jest postęp technologiczny w tym, oraz mniejsze ściółkowanie. Jednakże wartości średnie nie mogą być zastąpione inną miarą. Pamiętać należy, iż miejsca przechowywania nawozów mają zadanie zabezpieczenia odpowiedniego wolumenu pojemnościowych, także na wypadek nieprzewidywanych zdarzeń, w tym pogodowych i wynikających stąd konieczności np. dłuższego przechowywania nawozów naturalnych i przyjęcia dodatkowych ilości nawozów. W przypadku miejsc przechowywania Program działań podaje jedynie minimalne wielkości. Jeśli hodowca uważa je za niewystarczające, zawsze może powiększyć pojemność posiadanej, czy planowanej do realizacji budowli.
16	14.07.2022	spotkanie konsultacyjne	PGW Wody Polskie RZGW w Poznaniu	Inne podmioty administracji rządowej	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	Proszę o informację w jaki sposób zastosować tabelę nr 9 w stosunku do chowu kaczek lub gęsi, a których stosuje się wyłogi otwarte? W tabeli nie przewidziano takiej pozycji, a jest to często stosowany sposób hodowli w dużych fermach przemysłowych, w którym nie ma zastosowania system beściolowy, gdyż kaczki i gęsi nie są hodowane w pomieszczeniach zamkniętych. Jako Wody Polskie często sięgamy do „Programu azotanowego” w ramach procedury uzgadniania decyzji dla przedsięwzięć znacząco oddziałujących na środowisko i obecnie program nie rozwiązuje w sposób oczywisty tego zagadnienia. Konsultowany projekt jest bardziej precyzyjny jednak nie mam pewności czy przypis 2 do tabeli nr 9 również można zastosować do chowu kaczek i gęsi?			uwzględniona	Zapisy odnoszące wielkości produkcji oraz koncentracji w przypadku drobiu utrzymywanego w systemie otwartym, zostają uzupełnione o wymienione w ustawie gatunki. Jednak podkreśla się, że z pytania nie wynika, czy dotyczy ono systemu otwartego, pół otwartego, czy altierowego z pastwiskiem. W tym ostatnim przypadku jakiegokolwiek uzupełnienia nie są możliwe, gdyż dotyczyłby żywienia drobiu, a nie systemu utrzymania.
17	14.07.2022	spotkanie konsultacyjne	PODR w Lubaniu/ PZDR Kwidzyn	Ośrodek doradztwa rolniczego	Projekt aktualizacji Programu działań	1.1. Stosowana terminologia	czy w aktualizacji programu azotanowego zostanie uszczegółowiony sezon pastwiskowy i wypas? Z praktycznego punktu widzenia jest to bardzo problematyczne jeśli chodzi o wykonanie planu nawozowego i pozostawia wiele dopowiedzi jeśli chodzi o organy kontrolne.			niewuwzględniona	Zgodnie z zasadami tworzenia prawa, definicje wskazane w akcie prawnym muszą być zgodne z definicjami w przepisach nadzędnych. Program działań mający na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu jest przyjmowany jako rozporządzenie Rady Ministrów. Definicje w nim zawarte powinny być uwzględnione w ustawach nadzędnych. Terminy związane z sezonem pastwiskowym nie mogą więc być definiowane w samym Programie działań, gdyż nie przewidziana została delegacja ustawowa w tym zakresie.
18	14.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Prywatny Ośrodek Doradztwa Rolniczego	prywatne doradztwo rolnicze	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	Te nowe współczynniki(Pobranie jednostkowej azotu) trzeba będzie samemu aktualizować, w programie nawożenia w aplikacji z CDR-u czy aplikacji Pana Kierkowskiego, czy będą dostępne wersje programu z aktualizowanymi współczynnikami?? one będą obowiązywać w planie nawożenia 2023 już??			wyjaśniona	W związku z udołogowaniem przez KSC-R w 2022 r. bezpłatnego programu INTER-NAW, MBRW rekomenduje korzystanie z tego programu w celu przygotowywania przez rolników planów nawożenia, w tym planów nawożenia azotem. Zgodnie z deklaracją Dyrektora Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Warszawie (lidera konsorcjum opracowującego program) INTER-NAW będzie na bieżąco aktualizowany w celu dostosowania go do wymagań i założeń Programu działań. Istnieje także potrzeba dostosowania pozostałych narzędzi do wykonywania wyliczeń planu nawożenia i maksymalnych dawek azotu z uwagi na zmiany wskaźników używanych w tych narzędziach wynikających z Programu azotanowego, jednakże Ministerstwo Infrastruktury nie jest właścicielem ani administratorem żadnego z tych narzędzi. Dalszy rozwój i aktualizacja narzędzi informatycznych wspierających opracowanie planów nawożenia pozostaje w gestii właścicieli tych narzędzi.
19	14.07.2022	spotkanie konsultacyjne	PODR w Lubaniu/ PZDR Kwidzyn	Ośrodek doradztwa rolniczego	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	Czy zostanie uszczegółowione stosowanie obornika co rok na tym samym polu? Rolnicy notorycznie stosują maksymalne dawki obornika co roku, nie przekraczając dawki 170 kgN/ha. Nauka mówi o możliwości stosowania obornika na tym samym polu co 3-4lata, ze względu że jest to nawóz długodziałający. Czy taka praktyka nie jest szkodliwa dla środowiska?			niewuwzględniona	Dawka azotu pochodzącego z nawozów naturalnych w wielkości 170 kg/ha wynika bezpośrednio z zapisów Dyrektywy Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotyczącej ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego- Dyrektywę azotanową. Ponadto stosowanie nawozów naturalnych podlega dodatkowemu szeregowi wymagań w zakresie minimalnych odległości od wód powierzchniowych, ujęć wód bez ustanowionej strefy ochronnej oraz nabrządnego pasa morskiego, a także w zakresie stosowania na stokach, na glebach zamarzniętych, zalanych i nasiąkniętych wodą oraz pokrytych śniegiem. Obowiązują także okresy, w których stosowanie nawozów, w tym nawozów naturalnych jest zakazane. Wszystkie działania łącznie mają zabezpieczyć przed zanieczyszczeniem wód. Konieczne jest więc pozostawienie wymagań dot. maksymalnej dawki azotu z nawozów naturalnych na poziomie zgodnym z wymogami Dyrektywy azotanowej.
20	14.07.2022	spotkanie konsultacyjne	UNG-PiB	Jednostka naukowo-badawcza	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	UNG zapropnozował zmiany w podejściu do tzw. maksymalnych dawek azotu, które maksymalnie uprościłoby działanie gospodarstwom < 100 ha, których jest w kraju > 300 tys. Aktualne podejście sprawia rolnikom duży kłopot i nie jest łatwiejsze niż opracowanie planu nawożenia, a nawet bardziej skłonne jak twierdzi praktycy. Propozycja UNG w Jaen spowolnie nie została uwzględniona. Jakie są powody?			wyjaśniona	Wszystkie uwagi zgłoszone przez członków zespołu monitorującego opracowanie projektu aktualizacji Programu działań zostały przeanalizowane. Uwaga UNG-PiB do tabeli 14 Programu działań została wyjaśniona, ponieważ proponowane sformułowania były niepoprawne pod względem formalnym. Prawidłowy jest zapis: „maksymalna ilość azotu działającego” lub „maksymalne dawki azotu działającego”. Natomiast „ilość dawek” nie odnosi się do zawartości tabeli, gdzie wskazane są maksymalne ilości azotu, a nie ilości dawek. W związku z powyższym zapis pozostawiono bez zmian.
21	19.07.2022	spotkanie konsultacyjne		inny	Projekt aktualizacji Programu działań	1.3. Okresy nawożenia	Czy podczas wyliczania średniej temperatury na potrzeby elastycznego terminu nawożenia IMGW będzie prowadził obserwacje (i publikował ich wyniki) już od pięciu ostatnich dni stycznia? Jeśli tak, to nawożenie będzie możliwe już w pierwszych dniach lutego. Jeśli nie, to najwcześniejszy termin przypadnie 6 lutego.			wyjaśniona	Szczegóły techniczne dotyczące publikacji wykazu powiatów, na terenie których nastąpiło przejście średniej dobowej temperatury powietrza przez próg 3 °C i 5 °C są uogadniane z jednostkami, które mają być zaangażowane w ten proces.

Lp.	Data otrzymania uwagi lub wniosku	Forma otrzymania uwagi lub wniosku	Podmiot zgłaszający uwagę	Rodzaj podmiotu zgłaszającego uwagę lub wniosek	Dokument	Część dokumentu, którego dotyczy rozdział/złącznik/ produkt/ fragment tekstu, do którego odnosi się uwaga	Treść uwagi	Proponycja zmian	Uzasadnienie uwagi	Uwaga uwzględniona/nieuwzględniona/wyjaśniona	Odpowiedź
22	19.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Kielcach	Inspekcja Ochrony Środowiska	Projekt aktualizacji Programu działań	1.3. Okresy nawożenia	Czy ogłoszenia wykazów powiatów publikowane przez IMGW na stronie internetowej dot. przecięcia średniej dobowej temperatury powietrza przez próg 3 i 5 st. C będą archiwizowane?			wyjaśniona	Szczegóły techniczne dotyczące publikacji wykazu powiatów, na terenie których nastąpiło przecięcie średniej dobowej temperatury powietrza przez próg 3 i 5 °C są ugaładzane z jednostkami, które będą zaangażowane w ten proces.
23	19.07.2022	spotkanie konsultacyjne		inny	Projekt aktualizacji Programu działań	1.3. Okresy nawożenia	Rozróżnienie upraw na ozime (w tym trwałe) i pozostałe, czyli w praktyce jare oraz przysporządzanie im progów: odpowiednio 3 st. C i 5 st. C nie oddaje praktyki we współczesnym rolnictwie. Często mamy do czynienia z siewem upraw jarych już jesienią (tzw. prawdółki). Dotyczy to szczególnie zbóż jarych i innych, np. grochu zimącego, który genetycznie jest rollina jara. Uważam, że lepszym rozwiązaniem jest rozróżnienia na rośliny zasiane jesienią i zasiane wiosną. Dobrze, że uprawy trwałe zostały przysporządzane do niższego progu 3 st. C.			uwzględniona	Progi 3 °C i 5 °C zostały wprowadzone z uwagi na rozpoczęcie procesów fizjologicznych w roślinach i wznowienie procesów, w przypadku roślin zasianych zimą. Zmieniono rozróżnienie na rośliny zasiane jesienią i zasiane wiosną w przypadku oznaczania progów z przecięciem średniej dobowej temperatury powietrza na 3 °C i 5 °C.
24	19.07.2022	spotkanie konsultacyjne		inny	Projekt aktualizacji Programu działań	1.3. Okresy nawożenia	Witam pytanie moje gdzie rolnik może sprawdzić czy na terenie jego powiatu może wejść z azotem załozym w lutym 2023/rok 2022 pokazał że odcimny potrzebowaly azotu już w lutym,ponieważ w marcu okazały się "bardzo wygodnie" w sal pokarmowe a kole dotyczyła wtedy susza i nawóz nie mógł być przez nie pobrany . Dziękuję za odpowiedź!			wyjaśniona	Po uchwaleniu ostatecznej wersji aktualizacji Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu wykazy powiatów, w których nastąpiło przecięcie średniej dobowej temperatury powietrza przez próg 3 °C i powiatów, w których nastąpiło przecięcie średniej dobowej temperatury powietrza przez próg 5 °C, określa Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy.Szczegóły techniczne dotyczące publikacji wykazu powiatów, na terenie których nastąpiło przecięcie średniej dobowej temperatury powietrza przez próg 3 °C i 5 °C są ugaładzane z jednostkami, które mają być zaangażowane w ten proces.
25	19.07.2022	spotkanie konsultacyjne		inny	Projekt aktualizacji Programu działań	1.4. Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odchodami	Czy rolnik, który utrzymuje bydło mięjne na całorocznym pastwisku (lokalizowanym dalej w jednym miejscu) powinien posiadać płytę? Na pastwisku znajdują się jedynie wiatła, która nie ma utwardzonego gruntu, która ma chronić jedynie przed deszczem i służyć jako miejsce do podawania wody i dodatkowego pożywienia. Czy w takim wypadku rolnik nie posiadający płyty narusza zapisy Programu? Zaznaczę, że przedmiotowe krowy są jedyne zwierzętami na terenie gospodarstwa.			wyjaśniona	Pytanie dotyczy systemu otwartego, który obecnie został uwzględniony w projekcie Programu działań. System nie wymaga stosowania płyt, ani zbiornika. W systemie otwartym nie ma budynków inwentaryskich, a depozycja odchodów odbywa się bezpośrednio na grunt. Nie ma zatem obowiązku posiadania płyt, gdyż odchody nie podlegają zbieraniu i przechowywaniu. Jest to tym samym rodzaj nawożenia gruntu, na którym przebywają zwierzęta, stąd depozycja nie może przekroczyć 170 kg N/ha/rok, a sama powierzchnia musi być zadarniona.
26	19.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minkowie	Ośrodek doradztwa rolniczego	Projekt aktualizacji Programu działań	Uwaga ogólna	wiadomo już kiedy planowane jest wejście w życie omawianych zmian?			wyjaśniona	Przebieg i aktualizację Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu zgodnie z przepisami prawa należy wykonać do 4 lata. Działego aktualizację Programu działań należy wdrożyć do końca 2022 roku. Do 1 sierpnia prowadzone są konsultacje społeczne projektu aktualizacji Programu działań, następnie przenalizowane zostaną uwagi zgłoszone podczas konsultacji społecznych oraz opracowana zostanie ostateczna wersja aktualizacji Programu działań i prognozy oddziaływania na środowisko aktualizacji Programu działań. Kolejnym krokiem jest rozpoczęcie procedury legislacyjnej, ponieważ Program działań jest przyjmowany w drodze rozporządzenia Rady Ministrów. Etapy procesu legislacyjnego będą dokumentowane na stronie Rządowego Centrum Legislacji. Ministerstwo Infrastruktury zakłada, że do końca roku proces legislacyjny zostanie zakończony i rozporządzenie Rady Ministrów zostanie przyjęte i opublikowane w Dzienniku Ustaw.
27	19.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie	Inspekcja Ochrony Środowiska	Projekt aktualizacji Programu działań	1.1. Stosowana terminologia	Definicja nawozów naturalnych we wstępnym projekcie aktualizacji „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” nie obejmuje innych nawozów, które zgodnie z ustawą z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu są nawozami naturalnymi przeznaczonymi do rolniczego wykorzystania. Dotyczy to nawozów naturalnych pochodzących od zwierząt gospodarskich, w rozumieniu przepisów o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich, odchodów, z wyjątkiem odchodów pszczoł, bez dodatków innych substancji np. treści żółdkowe, czy odchody zwierząt futerkowych np. lisów. Definicja nawozów naturalnych stałych zgodnie z obecnie obowiązującą ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne i wstępnym projekcie aktualizacji „Programu działań ...” brzmi: nawóz naturalny stały – obornik – mieszanina kału i moczu zwierząt wraz ze ściółką, w szczególności słomą, trocinami lub korą. Odchody zwierząt futerkowych np. lisów są bez ściółki, a treści żółdkowe zwierząt np. bydła nie spełniają definicji kału - zatem nie można zaliczyć ich do nawozów naturalnych zgodnie z Programem działań. Czy takie podejście jest prawidłowe?			nieuwzględniona	Definicje nawozu i nawozu naturalnego są określone w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (art. 16 pkt. 30a i 30b), nie ma zatem prawnych możliwości zmiany tych definicji na poziomie rozporządzenia. Zgodnie z zasadami tworzenia prawa, definicje wskazane w akcie prawnym niższego rzędu muszą być zgodne z definicjami w przepisach nadrzędnych.
28	19.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Rzeszowie	Inspekcja Ochrony Środowiska	Projekt aktualizacji Programu działań	1.4. Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odchodami	8.Punkt 1.4 ust. 16 we wstępnym projekcie aktualizacji „Programu działań ...” Osady ściekowe do czasu ich zastosowania na gruncie zgodnie z wymaganiami określonymi w przepisach wydanych na podstawie art. 96 ust 13 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, muszą być składowane w sposób zabezpieczający przed zanieczyszczeniem gruntu oraz wód z zachowaniem zakazów oraz obiegów o których mowa w art. 96 ust. 12 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach. Zgodnie z art. 23 ust. 2 pkt 2) ustawy o odpadach zakazuje się zbierania poza miejscem wytwarzania komunalnych osadów ściekowych. Poprzez zbieranie odpadów – rozumie się przez to gromadzenie odpadów przed ich transportem do miejsc przetwarzania, w tym wstępne sortowanie niepowodzące do zasadniczej zmiany charakteru i składu odpadów i niepowodujące zmiany klasyfikacji odpadów oraz tymczasowe magazynowanie odpadów, o którym mowa w pkt 5 lit. b). Natomiast w myśl Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2015 r. z późn. zm. w sprawie komunalnych osadów ściekowych - § 4. ust. 3 i 4 warunkiem stosowania komunalnych osadów ściekowych w postaci maszty i ziemi jest ich równomierne rozproszanie na powierzchni gruntu i wymieszanie z glebą. Chylności, o których mowa w ust. 2 i 3, wykonuje się nie później niż następnego dnia po przetransportowaniu komunalnych osadów ściekowych na nieruchomości gruntowej, na której mają być stosowane. W ustawie o odpadach poprzez stosowanie komunalnych osadów ściekowych – rozumie się rozsprowadzanie komunalnych osadów ściekowych na powierzchni ziemi lub wprowadzanie ich do gleby. Zatem nie ma możliwości magazynowania (składowania) komunalnych osadów ściekowych przed ich stosowaniem.			wyjaśniona	Aktualizacja Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganiu dalszemu zanieczyszczeniu nie wprowadza nowych obowiązków w zakresie przechowywania osadów ściekowych. Program działań powołuje się na zapis, że osady ściekowe mogą być składowane maksymalnie jeden dzień po ich przetransportowaniu na miejsce, na którym będą rozprowadzane. Aktualizacja programu działań nie wprowadza dodatkowych zasad przechowywania nawozów. Dokument nie wprowadza również odstępstw od zapisów ustawy o odpadach. W ramach uporządkowania i kompleksowego ujęcia stosowania rolniczych osadów ściekowych i ścieków przywołane zostały zapisy dotyczące możliwości czasowego składowania osadów ściekowych przed zastosowaniem, czyli maksymalnie jednego dnia od ich przywiezienia.
29	19.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Onya	inny	Projekt aktualizacji Programu działań	1.2. Ograniczenie rolniczego wykorzystania nawozów	Jakie rozwiązania są przewidziane na glebach na których wjazd na pole jest możliwie gdy gleba jest jeszcze zamrażająca. Po rozmaznięciu wierzchniej warstwy wjazd jest niemożliwy lub możliwy bardzo późno gdy rośliny są już zazwyczaj ”wygodnie” taki typ gleb np. Żuławy			wyjaśniona	Program działań, zgodnie z ustawą z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu określa wykorzystanie nawozów na glebach zamrażających, zalanych wodą, nasyconych wodą lub pokrytych śniegiem. Doprecyzowanie terminów zawartych w Programie działań znajduje się w niespecjalistycznej wersji Programu działań oraz w Zbiorze zaleceń dobrej praktyki rolniczej mającej na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych. Definiowanie praktyk rolniczych wykraczających poza zasady stosowania nawozów, w tym rozwiązań technicznych wykracza poza delegację ustawową do opracowania Programu działań.
30	19.07.2022	spotkanie konsultacyjne	inne (podmiot prywatny)	prywatne doradztwo rolnicze	Projekt aktualizacji Programu działań	1.3. Okresy nawożenia	dobrze byłoby na stronie ARIMR zrobić jakiś odnośnik, aby przekierowywały na stronę IMGW. Z reguły rolnicy częściej odwiedzają stronę ARIMR, niż mieliby szukać informacji o powiatach na stronie IMGW.			uwzględniona	Ministerstwo Infrastruktury, mając świadomość, że osoby zainteresowane aktualizacją Programu działań korzystają częściej ze stron dedykowanych rolnikom, współpracuje z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie rozpowszechniania informacji dotyczących Programu działań. W przypadku aktualizacji Programu działań Ministerstwo Infrastruktury planuje zamieszczanie informacji dotyczących m. in. wczajniejszego terminu rozpoczęcia wiosennego nawożenia zarówno na stronie Ministerstwa Infrastruktury, jak i na stronach internetowych instytucji powiązanych z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Pierwszy rok działania aktualizacji Programu działań, czyli rok 2023 będzie rokiem pilotażowym, w którym Ministerstwo Infrastruktury szczególnie będzie აღწევალ jak wprowadzone rozwiązania działają w praktyce, w celu doskonalenia procedur w kolejnych latach.
31	19.07.2022	spotkanie konsultacyjne	AGRO MANAGER Sp. z o.o.	prywatne doradztwo rolnicze	Projekt aktualizacji Programu działań	1.4. Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odchodami	Osady ściekowe występują również w formie wysuszonej. Czy one również będą podlegały zastosowaniu w ciągu 24 godzin?			wyjaśniona	Ustawa o odpadach definiuje osady ściekowe w trzech formach ich występowania: w formie płynnej, maszty i ziemi. Nie ma w niej definicji osadów wysuszonych, być może autor uwagi miał na myśli osady ściekowe w formie ziemi. Program działań nie wprowadza nowych kwestii w zakresie osadów ściekowych. W programie działań zostały wprowadzone jedynie zagadnienia dotyczące ustalania wielkości nawożenia dla osadów ściekowych i ścieków oraz sposoby przetwarzania azotu w osadach ściekowych i ściekach na potrzeby uwzględnienia ich w bilansie azotu.
32	19.07.2022	spotkanie konsultacyjne		inny	Projekt aktualizacji Programu działań	1.4. Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odchodami	W związku z wyjaśnieniem dotyczący osadów ściekowych, dodane dwa podpunkty dotyczące osadów ściekowych i ścieków (1.4 pkt 16 i 17) należy usunąć. Te kwestie są już uregulowane w odpowiednich przepisach i nie ma potrzeby ich niepotrzebnie powtarzać			nieuwzględniona	Uwzględnienie w Programie działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu wymagałoby stosowania osadów ściekowych oraz ścieków bazując na przywołaniu i uzupełnieniu obowiązujących norm prawnych. Przywołane punkty projektu aktualizacji Programu działań uzupełniają rozdział dotyczący warunków przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odchodami o warunki w jakich należy stosować ścieki i osady ściekowe, ich przechowywanie aby w większym stopniu przyczynić się do realizacji głównego celu Programu działań, jakim jest zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzenia rolniczego.
33	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne		inny	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	Uczestnym skomentować i pisać pod wyjątkową kwestię tzw. ”upraw intensywnych”, ”intensywny już w obecnie obowiązującym rozporządzeniu. Obecnie wygląda to tak (w skrócie), że każdy rolnik, który ma choć jedną z upraw z listy, na powierzchni ponad 50 ha i stosuje w niej dawkę azotu powyżej określonej na liście, musi prowadzić plan nawożenia - tu jest wszystko OK. Dawki azotu na liście upraw intensywnych są z agrotechnicznego punktu widzenia na granicy dawek w produkcji towarowej - tutaj też nie ma żadnych wątpliwości. Z drugiej strony plan nawożenia obowiązkowo prowadzić muszą wszyscy, którzy mają ponad 100 ha - to też jasno wynika z treści rozporządzenia. Zatem pojęcie ”upraw intensywnych” w teorii dotyczy tylko gospodarstw pomiędzy 50 a 100 ha, ponieważ tych powyżej 100 ha to pojęcie nie interesuje, bo i tak muszą prowadzić plan nawożenia, a u tych poniżej 50 ha nie jest z matematycznego punktu widzenia możliwa uprawa na powierzchni ponad 50 ha. Mam pytanie - czy oszacowano liczbę gospodarstw o powierzchni 50-100 ha? Zastanowimy się kogo w praktyce dotyczy pojęcie ”upraw intensywnych”? Z punktu widzenia prawidłowej agrotechniki każdy powinien stosować zmianowanie. Czy jest możliwe stosowanie zmianowania i uprawa ponad 50 ha jednej uprawy w gospodarstwie 50-100 ha? Uważam, że tylko teoretycznie tak, w praktyce jest to przypadek nadciągający. Otóż można uprawiać w jednym roku na całej powierzchni jedną uprawę, np. kukurydzę, a kolejnym rokiem, np. groch. Można też w jednym roku mieć podział swoich przysiadków 99 ha - na 55 ha ”upraw intensywnych” a 44 ha inne). To jednak tylko teoretyczne przypadki. W praktyce takich gospodarstw nie ma, ponieważ rolnik, dla którego uprawa roli jest głównym źródłem dochodu dywersyfikuje uprawy z powodu zmianowania, a przede wszystkim z powodu ryzyka ekonomicznego i pogodowego. Jeżeli są takie gospodarstwa, dla których warto dedykować pojęcie ”upraw intensywnych”, to tzw. rolnicy z Mazowieckiej. Rozumiem, że pojęcie ”upraw intensywnych” ma prawdopodobnie na celu uproszczenie działania w tych teoretycznych gospodarstwach 50-100 ha. Ale czy na pewno jest to uproszczenie? W praktyce każdy posiadający ponad 10 ha musi robić albo uproszczony bilans azotu, albo pełen plan nawożenia. Rolnicy między tymi dokumentami dotyczą głównie produkcji nawozów naturalnych. Ponadto nawet jeśli niewielka liczba gospodarstw wpisuje się w ideę ”upraw intensywnych”, to zawarte na liście dawki azotu są na granicy optymalnej produkcji towarowej. Ich przekroczenie jest łatwe. Powodować to może, niepewność u rolnika i ciągłe pytanie - łapię się jeszcze na brak programu, czy już go muszę robić. Uważam, że obecne pojęcie ”upraw intensywnych” wprowadza zamieszanie, utrudnia zrozumienie przepisów programu, a tym samym powoduje, że spada szacunek dla aktów prawa, a jednocześnie nie służy nikomu (lub prawie nikomu) i nie poprawi gospodarki azotem w naszym kraju i nie zmniejszy zanieczyszczenia wód azotanami. Z drugiej strony powoduje spadek zaufania obywateli i skutki ekologiczne w postaci drukowania dodatkowych stron z przepisami wokół pojęcia ”upraw intensywnych”. Czy nie warto rozważyć, aby prawo miało bardziej prostą i przystępną formę, np. uproszczony bilans azotu dla wszystkich od 10 ha (10 DOP) do 50 ha (50 DOP), a powyżej 50 ha (50 DOP) i 100 ha (100 DOP)?			nieuwzględniona	Obowiązek określania listy upraw intensywnych w Programie działań wynika z ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (art. 104 ust. 2 pkt 1 pkt. f). Nie ma zatem możliwości wprowadzenia zmiany polegającej na usunięciu listy upraw intensywnych na poziomie rozporządzenia.
34	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minkowie	Ośrodek doradztwa rolniczego	Projekt aktualizacji Programu działań	1.2. Ograniczenie rolniczego wykorzystania nawozów	czy można w samym programie uściślić głębokość rozmarzania gleby w ciągu dnia, kwalifikując tą głębok jako niezamrażającą?			wyjaśniona	Zgodnie z zasadami tworzenia prawa, definicje wskazane w akcie prawnym niższego rzędu muszą być zgodne z definicjami w przepisach nadrzędnych. Program działań mający na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu jest przyjmowany jako rozporządzenie Rady Ministrów, w związku z tym dokument musi być zgodny z ustawą Prawo wodne oraz ustawą o nawozach i nawożeniu. W przypadku rolniczego wykorzystania nawozów na glebach zamrażających, zalanych wodą, nasyconych wodą lub pokrytych śniegiem, Program działań odwołuje się do ustawy z dnia 10 lipca o nawozach i nawożeniu. W związku z tym nie jest możliwe uściślenie nazewnictwa w Programie działań. Pojęcia te, w granicach prawa, zostały doprecyzowane w wersji niespecjalistycznej programu, której projekt również był poddany konsultacjom społecznym. Definicje wskazane w tym dokumencie są zgodne z definicjami zawartymi w Zbiorze zaleceń dobrej praktyki rolniczej opracowanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Zawarto tam zalecenia pomagające ustalić, czy glebę można uznać za glebę rozmrażającą.

Lp.	Data otrzymania uwagi lub wniosku	Forma otrzymania uwagi lub wniosku	Podmiot zgłaszający uwagę	Rodzaj podmiotu zgłaszającego uwagę lub wniosek	Dokument	Część dokumentu, którego dotyczy rozdział/zalęcznik/ produkt/ fragment tekstu, do którego odnosi się uwaga	Treść uwagi	Proponycja zmian	Uzasadnienie uwagi	Uwaga uwzględniona/uwzględniona/wyjaśniona	Odpowiedź
35	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu Delegatura w Lesznie	Inspekcja Ochrony Środowiska	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	Czy w aktualizacji PD będzie rozważona możliwość indywidualnego ustalenia/wyliczenia ilości wytworzonych nawozów naturalnych? Dotyczy to zarówno kwestii przechowywania nawozów naturalnych oraz dawek stosowanych nawozów i możliwości zagospodarowania wytwarzanych w gospodarstwie nawozów.		Powód 1: wykorzystując ten sam średnioroczny stan zwierząt do wskaźników dot. wielkości miejsc do przechowywania nawozów naturalnych (załącznik nr 5) oraz do wskaźników dot. wyliczenia ilości wytworzonych nawozów naturalnych i koncentracji azotu w tych nawozach (załącznik nr 6), wynika, że ilość wytworzonego nawozu z załącznika nr 6 nie mieści się w pojemności wyliczonej wg wskaźników załącznika nr 5 dot. wielkości miejsc do ich przechowywania. Powód 2: Rolnicy w trakcie kontroli często wskazują, iż ilości wytwarzanych nawozów naturalnych w załączniku nr 6 są zawyżone. Plan nawożenia należy opracować w sposób określony w Programie działań, co nie daje możliwości indywidualnego określenia (obliczenia) ilości wytworzonych nawozów. Zmusza to często rolników do fikcyjnego zagospodarowania tych nawozów i rozpisywania ich w rejestrze związanym ze stosowaniem nawozów, mimo tego, iż faktycznie nie zostały zastosowane Powód 3: Podczas kontroli zdarzają się takie gospodarstwa, w których prowadzony jest chów w systemie ściółki płytowej, a gnojówka praktycznie nie powstaje lub powstaje znacznie mniejsze ilości wytwarzanej gnojówki niż te, które wynikają z obliczeń dokonanych na podstawie współczynników załącznika nr 6 PD. Rolnicy wskazują (naszym zdaniem słusznie), iż ilość gnojówki uzależniona jest od ilości, rodzaju a także struktury ściółki. W przypadku stosowania dawki ilości ściółki istnieje możliwość wchłonięcia przez nią wszystkich płynnych nawozów naturalnych. Program działań nie przewiduje indywidualnego wyliczenia ilości wytwarzanych nawozów.	wyjaśniona	Program działań nie zakazuje dostosowania miejsc do przechowywania nawozów naturalnych w zakresie indywidualnie ustalonych ilości wytwarzanych nawozów. Spełniony zostać musi jednak warunek w zakresie wyposażenia gospodarstwa w minimalne powierzchnie i pojemności miejsc do przechowywania nawozów określone w Programie działań. Program działań przewiduje uwzględnienie przy wykonywaniu planów nawożenia wyników badań produkcyjnych w gospodarstwie nawozów m. in- Pkt 1.5.1 pkt 2 czy przypis 3 do Załącznika 6 Tabela 9 Programu. Proponacja dopuszczenia możliwości stosowania udokumentowanych pomiarów własnych rocznej ilości wytworzonych nawozów naturalnych rodzi szereg wątpliwości natury technicznej i praktycznej, takich jak: - sposób przeprowadzenia i udokumentowania pomiarów, - termin przeprowadzania pomiarów, - okres objęty pomiarami, - podmiot, który walcjuje pomiary, - dopuszczalna zmiana wielkości stała w ramach pomiarzonych i przyjętych wartości. Powyższe zagadnienia uniemożliwiają uwzględnienie zgłoszonej propozycji w ramach bieżącej aktualizacji Programu działań.
36	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne	ARIMR	inne podmioty administracji rządowej	Projekt aktualizacji Programu działań	1.4. Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odchłami	Proszę o potwierdzenie, czy dobrze rozumiem, że zapisy dotyczące osadów ściękowych i ścięków dotyczą wyłącznie przechowywania? czy program działań będzie dotyczył stosowania osadów ściękowych? (ponadto jak się mają definicje z ustawy o odpadach i prawa wodnego do osadów ściękowych i ścięków? - w ustawie o odpadach jest mowa o komunalnych osadach ściękowych w prawie wodnym są definicje ścięków np. przemysłowe, bytowe.			wyjaśniona	Projekt aktualizacji Programu działań mającego na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu określa wszystkie aspekty związane z rolniczym wykorzystaniem osadów ściękowych i ścięków w ramach obowiązującego prawa. W związku z tym do projektu aktualizacji Programu działań wprowadzono zasady przeliczania ilości azotu w osadach ściękowych i ściękach, tak aby możliwe było ich uwzględnienie w bilansie azotu, wprowadzono także równoważniki azotowe dla osadów ściękowych i ścięków. Uwzględnienie w aktualizacji Programu działań zagadnień związanych z osadami ściękowymi nie wiąże się z nowymi obowiązkami w tym zakresie. Zazależy związane z osadami ściękowymi i ściękami obowiązują już na podstawie ustawy o odpadach, ustawy Prawo wodne oraz aktów wykonawczych do tych ustaw. Projekt aktualizacji Programu działań w kwestii definicji osadów ściękowych odwołuje do definicji określonej w ustawie o odpadach, a ścięków zgodnie z ustawą Prawo wodne i Rozporządzeniem Ministra Gospodarki Morskiej i Żegligrzy Śródlądowej z dnia 12 lipca 2019 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego oraz warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu do wód lub do ziemi ścięków, a także przy odprowadzaniu wód spadowych lub roztopowych do wód lub do urządzeń wodnych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1311).
37	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Dolnośląska Izba Rolnicza	Izba rolnicza	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	Jak wyliczyć ilość wyprodukowanego nawozu przez owce miniaturowe np. rasy Ouessant			nieważlędniona	Wymieniona rasa jest raczej ciekawostką hodowlaną (utrzymywana w zoo, na potrzeby szkolenia psów pasterskich), niż rasą produkcyjną o znaczeniu gospodarczym. Rasa ta nie jest wymieniana w żadnych dokumentach hodowlanych w Polsce. W skali kraju liczebność populacji tej rasy nie jest znana, choć z pewnością nie przekracza kilkudziesięciu sztuk. W skali świata jest to kilka tysięcy, głównie w krajach Beneluksu. Program nie może być tak szczegółowy, aby obejmował wszystkie światowe rasy, wszystkich gatunków zwierząt gospodarskich: miniaturowe kury, świnię, w tym wietnamskie, kozy, krowki itd. W związku z powyższym nie zakłada się uzupełniania aktualizacji Programu działań w przedmiotowym zakresie. Program działań nie uwzględnia ras, tylko całej gatunki i ich grupy technologiczne. Przy takiej konstrukcji Programu działań, hodowcy różnych ras tego samego gatunku, powinni dokonywać obliczeń według specyfiki wskaźników gatunkowych z uwzględnieniem odpowiednich grup technologicznych. Taki sam sposób obowiązują organy kontrolne. W przypadku owiec miniaturowych odpowiedni gatunek to owce.
38	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne		inny	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	czy ścieki stosowane w celach rolniczych definiujemy jako nawóz?			wyjaśniona	Nie, ścieki wykorzystywane w celach rolniczych nie podlegają definicji nawozu w rozumieniu ustawy Prawo wodne. Ścieki można stosować w celach rolniczych, ale nie są one uitożsamiane z definicją nawozu w świetle ustawy Prawo wodne.
39	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne	OSCHR Olsztyn	Stacja chemiczno-rolnicza	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	We wstępnym projekcie Programu azotowego w załączniku 8 w tab.10 usunięto rośliny bobowate z uproszczonego bilansu azotu, w takim razie jak wyliczyć dawkę nawozów azotowych w uprawie np. koniczyzny na nasiona, bądź luczyny na zieloną masę? Czy te uprawy nie potrzebują azotu na wytworzenie plonu? Mammy przejąć. Je pobieranie jednostkowe azotu wynosi 0?			wyjaśniona	Rośliny bobowate są samowystarczalne pod względem zapotrzebowania w azot poprzez zdolność do symbiozy z bakteriami symbiotycznymi (głównie Rhizobium). Nie jest jednak prawdziwym stwierdzenie, że rośliny bobowate nie pobierają azotu. Zalecenia nawozowe wskazują na konieczność zastosowania w przypadku tych roślin tzw. dawki startowej azotu, zostało to zawarte w obecnie obowiązującej wersji Programu działań, w tabeli 14. Przy wyznaczaniu dawek nawozów azotowych w odniesieniu do roślin bobowatych należy przejąć wartości z tabeli 14 Programu działań.
40	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne		inny	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	Co w przypadku gdy rolnik prowadzi chów bydła mięsnego (st. 15) w systemie otwartym, nie posiada on innych zwierząt w związku z czym nie musi mieć płyty. Powierzchnia gospodarstwa wynosi powyżej 10 ha i DIP jest większe niż 10, co zobowiązują go do prowadzenia obliczeń maksymalnych dawek azotu. Rolnik prowadzi również produkując roliną w zakresie uprawy truskawek. Nie stosuje on na polach nawóz naturalnych, tylko mierzalne. Czy powinien on prowadzić obliczenia maksymalnych dawek azotu? W jaki sposób rolnik ten powinien ująć powstający na polu (powierzchnia zagrody w chowie otwartym) w obliczeniu maksymalnych dawek? Warto może by było ująć sprawę chowu w systemie otwartym w programie.			wyjaśniona	Uwaga dotyczy systemu otwartego, uwzględnionego w konsultowanym Programie działań. W systemie otwartym nie ma budynków inwentarskich, a depozycja odchodów odbywa się bezpośrednio na grunt. Nie ma zatem obowiązków posiadania płyt, gdyż odchody nie podlegają zbieraniu i przechowywaniu. Jest to tym samym rodzaj nawożenia tego gruntu, na którym przebywają zwierzęta, stąd depozycja nie może przekroczyć 170 kg N/ha/rok, a sama powierzchnia musi być zadoniona. Rolnik winien prowadzić obliczenia dawek oddosnie powierzchni systemu otwartego.
41	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach	Inspekcja Ochrony Środowiska	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	Kto w przypadku stosowania komunalnych osadów ściękowych powinien posiadać plan nawożenia lub obliczenia maksymalnych dawek azotu - oczyszczalnia, władający powierzchnią ziemi, na której osady ściękowe są stosowane lub rolnik, który dzierżawi ww. teren i faktycznie prowadzi na nim uprawy?			wyjaśniona	Projekt aktualizacji Programu działań mającego na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu w punkcie 1.5 wskazuje, że podmiot prowadzący działalność rolniczą powinien posiadać plan nawożenia lub obliczać maksymalne dawki azotu. Oczyszczalnie ścięków powinny przekazać informacje w zakresie składu przekazywanego osadu oraz dawek nawozu do zastosowania w momencie jego przekazania. Opracowanie planu nawożenia, czy też obliczenie maksymalnych dawek azotu to obowiązek rolnika.
42	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Krakowie	Inspekcja Ochrony Środowiska	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	w jaki sposób weryfikować zastosowaną dawkę azotu skoro zakup nawozów sztucznych nie jest ewidencjonowany. Można tylko się opierać na prawdopodobności rolnika?			wyjaśniona	Zakup nawozów mineralnych nie jest ewidencjonowany. Natomiast rolnicy prowadzący produkcję roliną powinni prowadzić, zgodnie z rozdziałem 2 Programu działań, ewidencję zabiegów agrotechnicznych związanych z nawożeniem azotem, w których należy umieszczać zastosowane dawki nawozów. Podane wartości muszą się bilansować z opracowanym planem nawożenia lub obliczonymi dawkami nawożenia.
43	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Poznaniu Delegatura w Lesznie	Inspekcja Ochrony Środowiska	Projekt aktualizacji Programu działań	1.1. Stosowana terminologia	Czy będzie określona definicja systemu ściółki głębokiej i ściółki płytowej? to ważny element każdej kontroli.			wyjaśniona	Pojęcie ściółki jest stosowane zarówno w ustawach krajowych oraz rozporządzeniach unijnych. Uwzględnienie w Programie działań definicji ściółki głębokiej wykracza poza delegację ustawową. Pojęcie ściółki głębokiej nie jest zdefiniowane w żadnej z ustaw krajowych ani rozporządzeń UE. Pojęcie chowu w ściółce głębokiej jest używane w szerokim kontekście, także w zakresie koniulży BAT, które określają wymogi najsilniejszej dostępnej techniki (ang. Best Available Techniques). Uregulowanie tak szeroko stosowanego pojęcia w Programie działań jest niezasadne.
44	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne		inny	Projekt aktualizacji Programu działań	1.2. Ograniczenie rolniczego wykorzystania nawozów	Za głębę zamrażniętą nie uznaje się gleby, która rozmarza co najmniej powierzchniowo w ciągu dnia.			wyjaśniona	Zgodnie ustawą z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu oraz za Zbiorem zaleceń dobrej praktyki rolniczej za głębę zamrażniętą nie uznaje się gleby, która rozmarza co najmniej powierzchniowo w ciągu dnia. Nawet jeżeli nastąpi okresowe ocieplenie, ale gleba nie rozmarza co powierzchniowo, należy wstrzymać się z aplikacją nawozów. Gleby zamrażnięte są stwierdnie, stawiając opór naciskowi i nie wchłaniają wody z powodu zablokowania porów przez lód.
45	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne		inny	Projekt aktualizacji Programu działań	1.3. Okresy nawożenia	co oznacza pojęcie uprawy jesienne? jesień kalendarzowa kończy się 21 grudnia. co ze stosowaniem wtedy nawozów?			wyjaśniona	Terminy stosowania nawozów są określone w Programie działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu i nie są powiązane z definicją jesieni (kalendarzową i astronomiczną). Terminy wyznaczające datę graniczną w stosowaniu nawozów są związane z temperaturą. Projekt aktualizacji Programu działań nie zmienia nic w tym zakresie. Pojęcie uprawy jesiennej nie jest powiązane z możliwością przesuwania terminów stosowania nawozów poza terminy określone w Programie działań. W przypadku zakładania upraw po późno zbieranych przedplonach, buraku cukrowym, kukurydzy lub późnych warzywach terminem określającym zakładanie upraw jest zbiór przedplonów. Należy jednak zwrócić uwagę, że stosowanie nawozów w takich przypadkach regulowane jest również poprzez inne zapisy Programu działań, takie jak: zasady rolniczego wykorzystania nawozów na glebach zamrażniętych, zalanych wodą, nasączonych wodą lub przykrytych śniegiem.
46	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minkowie	Ośrodek doradztwa rolniczego	Projekt aktualizacji Programu działań	1.2. Ograniczenie rolniczego wykorzystania nawozów	Ile on obejmuje rozmarzanie powierzchniowe? 57 10?			wyjaśniona	Do określenia momentu rozmarzania powierzchniowego gleby polecamy stosowanie wytycznych zawartych w Zbiorze zaleceń dobrej praktyki rolniczej mającej na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych.
47	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Podlaska Izba Rolnicza	Izba rolnicza	Projekt aktualizacji Programu działań	1.3. Okresy nawożenia	jak interpretować elastyczny termin nawożenia czy jeśli przez 5 dni będą dodatnie średnie dobowe temperatury (po czym wystąpią przymrozki to rolnik może zastosować nawóz na głębę nie zamrażniętą? czy odnowa musi czekać na średnie dobowe temperatury 3 lub 5 stopni)			wyjaśniona	Jeśli przekroczony zostanie próg średniej dobowej temperatury powietrza na poziomie 5 °C lub 3 °C i powiat, w którym znajduje się przeważająca część gospodarstwa rolnego znajduje się w wykazie opublikowanym przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy, można rozpocząć nawożenie. Progi 3 °C i 5 °C zostały wprowadzone z uwagi na rozpoczęcie procesów fizjologicznych w roślinach i wznowienie procesów, w przypadku roślin zasiewanych zimą. Należy jednak pamiętać o przestrzeganiu innych przepisów Programu działań odnoszących się do nawozów, np. zakazu stosowania nawozów na glebach zamrażniętych, zalanych wodą, nasączonych wodą lub przykrytych śniegiem.
48	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne		inny	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	Czy dobrze rozumiem, jeżeli rolnik chce zastosować na swoje grunty osady ściękowe to musi posiadać pozwolenie wodnoprawne?			wyjaśniona	Aby stosować osady ściękowe na cele rolnicze nie jest wymagane pozwolenie wodnoprawne. Zgodnie z zapisami art. 84 ust. 3 ustawy Prawo wodne, na rolnicze wykorzystanie ścięków potrzebne jest uzyskanie pozwolenia wodnoprawnego lub pozwolenia integrowanego, w których ustalone zostają dawki ścięków z uwzględnieniem potrzeb pokarmowych roślin. Rolnicze wykorzystanie ścięków w objętości przekraczającej 5 m³ na dobę stanowi zgodnie z art. 34 pkt 14 szczególne korzystanie z wód.
49	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Podlaska Izba Rolnicza	Izba rolnicza	Projekt aktualizacji Programu działań	1.3. Okresy nawożenia	Czy elastyczny termin stosowania nawozów naturalnych stałych na gruntach ornych nie powinien być także wprowadzony w listopadzie? w obecnej chwili program dopuszcza stosowanie tylko w określonych sytuacjach ponadto ciężko udokumentować dla ARIMR późniejszy termin ze względu na trudne warunki pogodowe.			wyjaśniona	W ramach tej aktualizacji Programu działań przygotowano propozycję wprowadzenia elastycznego wiosennego terminu nawożenia. Zapisy Programu działań uwzględniają częściową elastyczność w terminach jesiennego stosowania nawozów. W przypadku niesprzyjających warunków pogodowych np. nadmiernego uwilgotnienia gleby, wystąpienia suszy, Program działań zezwala na stosowanie nawozów naturalnych na gruntach ornych do 30 listopada. Ta kwestia nie została zmieniona w projekcie aktualizacji Programu działań.
50	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Dolnośląska Izba Rolnicza	Izba rolnicza	Projekt aktualizacji Programu działań	1.4. Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odchłami	czy po roku 2024 będzie można składować obornik na gruncie			wyjaśniona	Składowanie obornika na gruncie (z uwzględnieniem warunków określonych w Programie działań) będzie możliwe po 2024 roku. Rok 2024 jest datą graniczną w zakresie dostosowania powierzchni lub pojemności posiadanych miejsc do przechowywania nawozów naturalnych do wymogów określonych w Programie działań, w przypadku podmiotów prowadzących chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich w liczbie mniejszej lub równej 210 DIP.
51	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Podlaska Izba Rolnicza	Izba rolnicza	Projekt aktualizacji Programu działań	Uwaga ogólna	Czy jest sporządzone opracowanie porównujące zmiany wprowadzone nowym programie do tego obecnego?			wyjaśniona	Po przyjęciu ostatecznej wersji aktualizacji Programu działań planuje się opracowanie Broszury informacyjnej, która będzie wyszczególniała najważniejsze zmiany i różnice w stosunku do obecnie obowiązującego Programu działań. Nowe elementy wskazuje Niespecialistyczna wersja Programu działań, która również podlegała konsultacjom społecznym.

Lp.	Data otrzymania uwagi lub wniosku	Forma otrzymania uwagi lub wniosku	Podmiot zgłaszający uwagę	Rodzaj podmiotu zgłaszającego uwagę lub wniosek	Dokument	Część dokumentu, którego dotyczy rozdział/zalęcznik/ produkt/ fragment tekstu, do którego odnosi się uwaga	Treść uwagi	Proponycja zmian	Uzasadnienie uwagi	Uwaga uwzględniona/niewzględniona/wyjaśniona	Odpowiedź
52	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne		inny	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	Plan nawożenia azotem opracowuje się zgodnie ze zbiorem dobrych praktyk rolniczych, na podst. składu chemicznego nawozów i potrzeb nawozowych roślin i zasobności gleb - pytanie kto i jakie badania gleby musi wykonać do opracowania planu nawożenia azotem?			wyjaśniona	<p>Zasady opracowania planu nawożenia azotem nie zmieniły się w stosunku do obecnie obowiązujących przepisów.</p> <p>Tylko podmioty (zw. wielokotwarowe, czyli prowadzące chów lub hodowlę drobitu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior, mają obowiązek opracowania planu na podstawie składu chemicznego nawozów oraz potrzeb pokarmowych roślin i zasobności gleb, uzyskując pozytywną opinię okręgowej stacji chemiczno-rolniczej, a następnie doręczając wojtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) kopię tego planu wraz z pozytywną opinią stacji chemiczno-rolniczej.</p> <p>Podmioty nie kwalifikujące się do podmiotów wielokotwarowych, ale posiadający gospodarstwo rolne o powierzchni powyżej 100 ha użytków rolnych, lub uprawiający uprawy intensywnie na gruntach ornych o powierzchni powyżej 50 ha lub utrzymujący obiadę większą niż 60 DOP wg stanu średniorocznego opracowują plan nawożenia azotem z uwzględnieniem sposobu obliczania dawki nawozów azotowych mineralnych – uproszczonego bilansu azotu, który został określony w załączniku nr 8 do Programu, albo przy zastosowaniu programu nawozowego obejmującego wymagania dla uproszczonego bilansu azotu określonego w załączniku nr 8 do Programu.</p> <p>Podmioty, sporządzające plan nawożenia azotem wg uproszczonego bilansu zgodnie z podanym w Programie azotanowym wzorem mogą wykonać badania gleb, ale nie są one obowiązkowe. Jeżeli podmioty te nie wykonały badań składu nawozów naturalnych lub zawartości Nmin, mogą korzystać ze wskaźników dotyczących nawozów naturalnych i zawartości Nmin w glebie.</p> <p>Odpowiedź ta pochodzi z informacji zebranych na stronie internetowej Ministerstwa Infrastruktury w formie Pytań i odpowiedzi do Programu azotanowego (https://www.gov.pl/web/gospodarkamorska/pytania-i-odpowiedzi-do-programu-azotanowego). Pytania i odpowiedzi zostaną również zaktualizowane po uchwaleniu aktualizacji Programu działań.</p>
53	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne		inny	Projekt aktualizacji Programu działań	1.3. Okresy nawożenia	Terminy określone w tabeli 2 dla gruntów ornych, gruntów ornych na terenie gmin objętych wykazem stanowiącym załącznik nr 2 do Programu oraz gruntów ornych na terenie gmin objętych wykazem stanowiącym załącznik nr 3 do Programu nie dotyczą podmiotów, które będą zakładać uprawy jesienną po późno zbieranych przedplonach, buraku cukrowym, kukurydzy lub późnych warzywach; dopuszczalna dawka azotu w wielokrotnościowych nawozach dla zakładanych upraw nie może przekroczyć dawki 30 kg N/ha; należy szczegółowo udokumentować termin zbioru, datę stosowania nawozu, zastosowanie nawozy i ich dawkę oraz termin siewu jesiennych upraw. nie zgodzę się z Panią			wyjaśniona	<p>Terminy stosowania nawozów są określone w Programie działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu i nie są powiążane z definicją jesieni (kalendaryzową i astronomiczną). Terminy wyznaczające datę graniczną w stosowaniu nawozów są związane z temperaturą. Projekt aktualizacji Programu działań nie zmienia nic w tym zakresie. Pojęcie uprawy jesienną nie jest powiążane z możliwością przesuwania terminów stosowania nawozów poza terminy określone w Programie działań. Maksymalną datą graniczną stosowania nawozów jest 30 listopada.</p> <p>W przypadku zakładania upraw po późno zbieranych przedplonach, buraku cukrowym, kukurydzy lub późnych warzywach terminem określającym zakładanie upraw jest zbiór przedplonów. Należy jednak zwrócić uwagę, że stosowanie nawozów w takich przypadkach regulowane jest również poprzez inne zapisy Programu działań, takie jak: zasady rolniczego wykorzystania nawozów na glebach zamierzonych, zalanych wodą, nasyconych wodą lub przykrytych śniegiem.</p>
54	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Pomaniu Delegatura w Lesznie	Inspekcja Ochrony Środowiska	Projekt aktualizacji Programu działań	1.1. Stosowana terminologia	może warto było by na cele tylko Programu działań określić definicję ściółki głębokiej i płytkiej skoro mowa o nich w załączniku nr 6? Na jakiej podstawie organ kontroli czy organ doradczy ma ustalić czy chów prowadzony jest systemie ściółki głębokiej lub płytkiej?			niewzględniona	<p>Miejscom uzupełnienia terminologii winny być rozporządzenia o minimalnych warunkach utrzymania zwierząt, nie zaś sam Program, który tylko wykorzystuje dowolnie i wymienione w tych rozporządzeniach systemy utrzymania i grupy technologiczne. W praktyce hodowlanej sposób postępowania ze ściółką jest bardzo zróżnicowany. Klasyfikacja płytki podściółki dotyczyła codziennego ścielenia i codziennego usuwania nawozu. Głęboka ściółka oznacza okresowe dościlenie i skumulację nawozu w systemie utrzymania, aż do skończenia okresu odchovu. Aktualnie spotyka się bardzo wiele wariantów tak jednego, jak i drugiego rozwiązania. Rozróżnieniem może być wywieszenie strefy odpasu ponad poziom powierzchni przebywania zwierząt (minimum 50 cm) w połączeniu z ich wolnostanowiskowym (grupowym) utrzymaniem. Niemniej w utrzymaniu owiec spotyka się też okresowe podnoszenie kory i paśników, bez wyznaczenia strefy odpasowej.</p>
55	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne	ARIMR	inne podmioty administracji rządowej	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	Wytwórca osadów ściekowych przeprowadza analizę gleby i analizę osadu oraz ustala dawkę jaką należy zastosować. Tę dawkę wytwórca ustala dla konkretnej gleby, na której osad ma być zastosowany, natomiast w planie nawożenia i w obliczeniach maksymalnych dawek azotu działającego ilości zastosowanych nawozów zawierających azot ustala się dla konkretnej uprawy. Z powyższego wynika, że przy ustalaniu dawki osadów ściekowych, którą należy zastosować, wytwórca osadów musi wziąć pod uwagę rodzaj uprawy, aby nie przekroczyć wartości określonych w Programie działań.			wyjaśniona	<p>Przy ustalaniu dawki osadów ściekowych, którą należy zastosować, wytwórca osadów musi wziąć pod uwagę rodzaj uprawy, aby nie przekroczyć wartości określonych w Programie działań. Należy pamiętać, że maksymalne ilości azotu działającego na poszczególne uprawy dotyczą azotu działającego ze wszystkich źródeł. Obowiązkiem podmiotu prowadzącego działalność rolniczą jest posiadanie odpowiednich obliczeń, uwzględniających dawki przekazane przez oczyszczalnie.</p>
56	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne	WIOŚ	Inspekcja Ochrony Środowiska	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	czy dla każdej ilości rolniczego zastosowania ściółek potrzebne jest pozwolenie wodnoprawne czy tylko powyżej 5 m3/dobę?			wyjaśniona	<p>Na rolnicze wykorzystanie ściółek w objętości przekraczającej 5 m³ na dobę potrzebne jest uzyskanie pozwolenia wodnoprawnego lub pozwolenia zintegrowanego, w których ustalone zostaną dawki ściółek z uwzględnieniem potrzeb pokarmowych roślin.</p>
57	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne		inny	Projekt aktualizacji Programu działań	2. Sposób dokumentowania realizacji Programu	czy rolnik musi w jakiś sposób udokumentować niekorzystne warunki pogodowe, które skutkowały zastosowaniem nawozu po terminie z tabeli 2.?			wyjaśniona	<p>Zapisy dotyczące tej kwestii nie zmieniły się w stosunku do obecnie obowiązującej wersji Programu azotanowego. Zgodnie z obecnymi zapisami nie ma formalnego obowiązku udokumentowania niekorzystnych warunków pogodowych, które skutkowały zastosowaniem nawozu po terminie z tabeli 2. Interpretacja pkt. 7 rozdziału 1.4 zamieszczona jest również na stronie Ministerstwa Infrastruktury w sekcji Pytania i odpowiedzi do Programu azotanowego (https://www.gov.pl/web/gospodarkamorska/pytania-i-odpowiedzi-do-programu-azotanowego).</p>
58	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne		inny	Projekt aktualizacji Programu działań	1.4. Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odchodami	Pomiotu ptasiego nie przechowuje się bezpośrednio na gruncie przez cały rok. Jak poprawnie interpretować definicję. Czy można trzymać pomiot na gruncie przez 200 dni? Czy nie lepiej zmienić zapis i wpisać całkowity zakaz?			wyjaśniona	<p>W odróżnieniu od obornika ptasiego, pomiot posiada dość luźną konsystencję, nie pozwalającą na formowanie przymy i dłuższy okres przechowywania na gruncie. Samo przechowywanie na gruncie z definicji służy jedynie do zgromadzenia obornika, bezpośrednio przed nawożeniem, a nie jako alternatywa dla posiadania płyt obornikowych. W Programie działań funkcjonuje zapis dotyczący zakazu przechowywania pomiotu ptasiego bezpośrednio na gruncie.</p>
59	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne		inny	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	Rozumiem z ostatniej wypowiedzi P. Walczaka, że program uległ zmianie i chów otwarty wymaga zachowania dawki 170 kgN/ha? Proszę o potwierdzenie			wyjaśniona	<p>W systemie otwartym utrzymania zwierząt wymaga się zachowania dawki 170 kg N/ha, powierzchnia musi być zadorniona, a rolnik powinien prowadzić obliczenia dawek oddolnie powierzchni systemu otwartego.</p>
60	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach	Inspekcja Ochrony Środowiska	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	Co w przypadku podmiotu, który nie prowadzi działalności rolniczej, a stosuje komunalne osady ściekowe. Czy w tym przypadku dotyczą go wymagania Programu działań np. stosowanie maksymalnych dawek azotu?			wyjaśniona	<p>Jeżeli podmiot nie prowadzi działalności rolniczej i nie stosuje komunalnych osadów ściekowych na cele związane z rolnictwem to wymagania wskazane w Programie działań go nie obowiązują. Do przestrzegania Programu działań zobowiązane są podmioty prowadzące produkcję rolną oraz podmioty prowadzące działalność, o której mowa w art. 102 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne. Natomiast jeżeli wspomniane osady ściekowe stosowane są w celu nawożenia, to zgodnie z ustawą Prawo wodne niezbędne jest stosowanie wymogów Programu działań.</p>
61	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Dolnośląska Izba Rolnicza	Izba rolnicza	Projekt aktualizacji Programu działań	1.4. Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odchodami	Czy rolnik, który kupuje pomiot kurzy od innego rolnika może go złożyć na gruncie i np. następnego dnia rozrzuć na polu i przyorać			wyjaśniona	<p>Pomiotu kurzego nawet czasowo nie można przechowywać na gruncie. Przechowywanie pomiotu na gruncie jest zabronione, zgodnie z punktem 8 rozdziału 1.4 Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odchodami Programu działań i nie ma odstępstw od tej zasady.</p>
62	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne		inny	Projekt aktualizacji Programu działań	1.3. Okresy nawożenia	Terminy określone w tabeli 2 nie dotyczą podmiotów, które będą zakładać uprawy jesienną po późno zbieranych przedplonach, buraku cukrowym, kukurydzy lub późnych warzywach; dopuszczalna dawka azotu w wielokrotnościowych nawozach dla zakładanych upraw nie może przekroczyć dawki 30 kg N/ha; należy szczegółowo udokumentować termin zbioru, datę stosowania nawozu, zastosowanie nawozy i ich dawkę oraz termin siewu jesiennych upraw.			wyjaśniona	<p>Pytanie powiążane z pytaniami o lp. 45 i 53:</p> <p>Terminy stosowania nawozów są określone w Programie działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu i nie są powiążane z definicją jesieni (kalendaryzową i astronomiczną). Terminy wyznaczające datę graniczną w stosowaniu nawozów są związane z temperaturą. Projekt aktualizacji Programu działań nie zmienia nic w tym zakresie. Pojęcie uprawy jesienną nie jest powiążane z możliwością przesuwania terminów stosowania nawozów poza terminy określone w Programie działań. Maksymalną datą graniczną stosowania nawozów jest 30 listopada.</p> <p>W przypadku zakładania upraw po późno zbieranych przedplonach, buraku cukrowym, kukurydzy lub późnych warzywach terminem określającym zakładanie upraw jest zbiór przedplonów. Należy jednak zwrócić uwagę, że stosowanie nawozów w takich przypadkach regulowane jest również poprzez inne zapisy Programu działań, takie jak: zasady rolniczego wykorzystania nawozów na glebach zamierzonych, zalanych wodą, nasyconych wodą lub przykrytych śniegiem.</p>
63	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne	"PALESSIO" Paweł Lesniowski	prywatne doradztwo rolnicze	Projekt aktualizacji Programu działań	1.3. Okresy nawożenia	do jakiej kategorii nawozów zaliczyć poferment z biogazowni? Czy jest termin, który ogranicza stosowanie pofermentu?			wyjaśniona	<p>Zgodnie z Pytaniami i odpowiedziami do Programu azotanowego zamieszczonymi na stronie Ministerstwa Infrastruktury : „terminy stosowania nawozów zawarte w tabeli 2 Programu azotanowego dotyczą nawozów naturalnych (obornik, gnojówka, gnojowica, pomiot ptasi) oraz nawozów azotowych mineralnych. Terminów określonych w tabeli 2 nie stosuje się do innych nawozów niż wyżej wymienione np. nawozów organicznych lub odpadów poddawanych obróbce w procesie odzysku R10. Jednocześnie należy pamiętać, że w przypadku stosowania wszystkich substancji wpisujących się w definicję nawozu określoną w ustawie Prawo wodne (każda substancja zawierająca związek azotu lub związki azotu rolniczo wykorzystywana w celu zwiększenia wzrostu roślinności, a także odchody zwierzęce, pozostałości z gospodarstw rybackich oraz osady ściekowe) należy przestrzegać innych przepisów Programu azotanowego odnoszących się do nawozów, np. zakazu stosowania nawozów na glebach zamierzonych, zalanych wodą, nasyconych wodą lub przykrytych śniegiem, wynikającego z art. 20 ust. 1 pkt 1 i ust. 3 ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu”. Poferment można traktować jako nawóz organiczny.</p>
64	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne		inny	Projekt aktualizacji Programu działań	1.3. Okresy nawożenia	jak rozumieć jesień?			wyjaśniona	<p>Pytanie powiążane z pytaniami o lp. 45, 53 i 62:</p> <p>Terminy stosowania nawozów są określone w Programie działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu i nie są powiążane z definicją jesieni (kalendaryzową i astronomiczną). Terminy wyznaczające datę graniczną w stosowaniu nawozów są związane z temperaturą. Projekt aktualizacji Programu działań nie zmienia nic w tym zakresie. Pojęcie uprawy jesienną nie jest powiążane z możliwością przesuwania terminów stosowania nawozów poza terminy określone w Programie działań. Maksymalną datą graniczną stosowania nawozów jest 30 listopada.</p> <p>W przypadku zakładania upraw po późno zbieranych przedplonach, buraku cukrowym, kukurydzy lub późnych warzywach terminem określającym zakładanie upraw jest zbiór przedplonów. Należy jednak zwrócić uwagę, że stosowanie nawozów w takich przypadkach regulowane jest również poprzez inne zapisy Programu działań, takie jak: zasady rolniczego wykorzystania nawozów na glebach zamierzonych, zalanych wodą, nasyconych wodą lub przykrytych śniegiem.</p>
65	21.07.2022	spotkanie konsultacyjne		inny	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	A CO Z PROCESEM R10 - OBRÓBKA NA POWIERZCHNI ZIEMI PRZYNOSZĄCA KORZYŚĆ DLA ROLNICTWA jak to uwzględnić w Programie działań, np. zastosowanie trocin			wyjaśniona	<p>Zgodnie z Pytaniami i odpowiedziami do Programu azotanowego zamieszczonymi na stronie Ministerstwa Infrastruktury : „terminy stosowania nawozów zawarte w tabeli 2 Programu azotanowego dotyczą nawozów naturalnych (obornik, gnojówka, gnojowica, pomiot ptasi) oraz nawozów azotowych mineralnych. Terminów określonych w tabeli 2 nie stosuje się do innych nawozów niż wyżej wymienione np. nawozów organicznych lub odpadów poddawanych obróbce w procesie odzysku R10. Jednocześnie należy pamiętać, że w przypadku stosowania wszystkich substancji wpisujących się w definicję nawozu określoną w ustawie Prawo wodne (każda substancja zawierająca związek azotu lub związki azotu rolniczo wykorzystywana w celu zwiększenia wzrostu roślinności, a także odchody zwierzęce, pozostałości z gospodarstw rybackich oraz osady ściekowe) należy przestrzegać innych przepisów Programu azotanowego odnoszących się do nawozów, np. zakazu stosowania nawozów na glebach zamierzonych, zalanych wodą, nasyconych wodą lub przykrytych śniegiem, wynikającego z art. 20 ust. 1 pkt 1 i ust. 3 ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu”.</p>
66	21.07.2022	formularz zgłaszania uwag	Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa	jednostka naukowo-badawcza	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	zmiana pobrania jednostkowego składinika dla niektórych gatunków roślin	pszenica jara - 24 kg pszenica ozima - 24 pisenizyto - 24 mieszkani zbozowe na ziarno - 23 kukurydza - 24	Przeprowadzone testy (opracowane plany nawożenia zgodnie z programem azotanowym) pokazuje, że dawki nawozów azotowych wyłącznie w oparciu o dotychczasowe wartości pobrania są zbyt wysokie	niewzględniona	<p>Zaproponowane zmiany nie mają uzasadnienia w recenzowanych wynikach badań i w literaturze, gdzie w przypadku wymienionych gatunków można czasem spotkać wyższe wartości pobrania składinika, w stosunku do obecnych w obowiązującym Programie działań (np. Antoniewicz J. (red.). 2021. Przewodnik do ćwiczeń z chemii rolniej”. Wydawnictwo UR w Krakowie., Grzebiń W. Technologie nawożenia roślin uprawnych. T.2. Zboża i kukurydza. PWRiL, Poznań. 2012, Kocot A. 2014. Potrzeby pokarmowe roślin. Studia i Raporty RING-PiB, z. 371-1) czy też DVG. 2020. Verordnung über die Anwendung von Düngemitteln, Bodenhilfsstoffen, Kultursubstraten und Pflanzenerfällstoffen nach den Grundsätzen der guten fachlichen Praxis beim Düngen: Düngeverordnung). Warto przy tym zaznaczyć, że bilans sporządzony według metodyki OECD dla pszenicy jarej i pobieraniem na poziomie – 27 kg, tj. zgodnym z przykładem w obecnie obowiązującym Programie działań, osiągnął wartość poniżej zalecanej, co wskazuje na możliwość spadku żyzności gleby. Niemniej nie zostały dostarczone niezbędne dane pozwalające na szczegółową analizę podnożowego zagędnienia. Podsumowując, zapropnowane zmniejszenie wartości pobrania składinika (N) dla niektórych gatunków może stanowić zagrożenie dla żyzności gleb oraz wielkości i jakości plonów roślin. Wszelkie zmiany skutkujące koniecznością ograniczenia dawek mineralnych nawozów azotowych należy podejmować w oparciu o wynikiowe przeprowadzone analizy.</p>

Lp.	Data otrzymania uwagi lub wniosku	Forma otrzymania uwagi lub wniosku	Podmiot zgłaszający uwagę	Rodzaj podmiotu zgłaszającego uwagę lub wniosek	Dokument	Część dokumentu, którego dotyczy rozdział/złącznik/ produkt/ fragment tekstu, do którego odnosi się uwaga	Treść uwagi	Proponycja zmian	Uzasadnienie uwagi	Uwaga uwzględniona/nieuwzględniona a/wyjaśniona	Odpowiedź
67	21.07.2022	formularz zgłaszania uwag	Instytut Uprawy Nawożenia i Glebozawstwa	jednostka naukowo-badawcza	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	ustalenie dla rolników, którzy nie mają obowiązku opracowywania planu nawożenia, ale nie powinni przekraczać maksymalnych dawek azotu	Wartości podane w tabeli 14 powinny być traktowane jako maksymalne dawki azotu z nawozach mineralnych. Tylko w przypadku stosowania nawozów organicznych, w tym naturalnych i innych produktów zawierających azot należy odliczyć ilość azotu działającego w tych produktach, z zastosowaniem odpowiednich równoważników nawozowych. Kolumna w tabeli 14 powinna być zatytułowana " Maksymalne dawki azotu w nawozach mineralnych (kg N/ha) "	Dotychczasowa metoda weryfikacji maksymalnej dawki N jest równie skomplikowana jak opracowanie planu nawożenia i w praktyce nie jest stosowana.	nieuwzględniona	Wyjaśniamy: A) Nawozy naturalne nie są zaliczane do nawozów organicznych. Zgodnie z Ustawą o nawozach i nawożeniu do nawozów naturalnych zaliczane są: a) obornik, gnojówka i gnojowica, b) pochodzące od zwierząt gospodarskich odchody, z wyjątkiem odchodów pszczoł, bez dodatków innych substancji, c) guano – przeznaczone do rolniczego wykorzystania, natomiast nawozy organiczne to nawozy wyprodukowane z substancji organicznej lub z mieszanin substancji organicznych, w tym komposty, a także komposty wyprodukowane z wykorzystaniem ścieków. B) Zaproponowana zmiana jest niezgodna ze wzorem zamieszczonym w Programie działań: dawka Nmin. = [pion osiągnięty w gospodarstwie rolnym (t/ha) x pobranie jednostkowe azotu (kg N/t)] (według tabeli 10) – [N z innych źródeł x równoważnik nawozowy – korekta dla roślin uprawianych po przedplonach lub międzyplonach bobowatych (według tabeli 13)]/0,7 (współczynnik wykorzystania N z nawozów azotowych mineralnych). Bez wprowadzenia do „wspólnego mianownika” nie można od dawki nawozów azotowych mineralnych, jaka została obliczona z wykorzystaniem współczynnika 0,7* odliczyć ilości azotu działającego (wyznaczonego na podstawie równoważników azotu z różnych źródeł- tab. 11. oraz ilości azotu działającego pozostającego po uprawie roślin bobowatych), który stanowi etap pośredni do wyliczania potrzeb nawożenia azotem, a te dopiero po podzieleniu przez współczynnik 0,7 dają dawkę nawozów azotowych mineralnych. *współczynnik 0,7 – współczynnik wykorzystania N z nawozów azotowych mineralnych
68	21.07.2022	formularz zgłaszania uwag	Instytut Uprawy Nawożenia i Glebozawstwa	jednostka naukowo-badawcza	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	Należy aktualizować w przypadku przyjęcia propozycji powyższej (uwaga 2)			nieuwzględniona	Wyjaśniamy: A) Nawozy naturalne nie są zaliczane do nawozów organicznych. Zgodnie z Ustawą o nawozach i nawożeniu do nawozów naturalnych zaliczane są: a) obornik, gnojówka i gnojowica, b) pochodzące od zwierząt gospodarskich odchody, z wyjątkiem odchodów pszczoł, bez dodatków innych substancji, c) guano – przeznaczone do rolniczego wykorzystania, natomiast nawozy organiczne to nawozy wyprodukowane z substancji organicznej lub z mieszanin substancji organicznych, w tym komposty, a także komposty wyprodukowane z wykorzystaniem ścieków. B) Zaproponowana zmiana jest niezgodna ze wzorem zamieszczonym w Programie działań: dawka Nmin. = [pion osiągnięty w gospodarstwie rolnym (t/ha) x pobranie jednostkowe azotu (kg N/t)] (według tabeli 10) – [N z innych źródeł x równoważnik nawozowy – korekta dla roślin uprawianych po przedplonach lub międzyplonach bobowatych (według tabeli 13)]/0,7 (współczynnik wykorzystania N z nawozów azotowych mineralnych). Bez wprowadzenia do „wspólnego mianownika” nie można od dawki nawozów azotowych mineralnych, jaka została obliczona z wykorzystaniem współczynnika 0,7* odliczyć ilości azotu działającego (wyznaczonego na podstawie równoważników azotu z różnych źródeł- tab. 11. oraz ilości azotu działającego pozostającego po uprawie roślin bobowatych), który stanowi etap pośredni do wyliczania potrzeb nawożenia azotem, a te dopiero po podzieleniu przez współczynnik 0,7 dają dawkę nawozów azotowych mineralnych. *współczynnik 0,7 – współczynnik wykorzystania N z nawozów azotowych mineralnych
69	21.07.2022	formularz zgłaszania uwag	Instytut Uprawy Nawożenia i Glebozawstwa	jednostka naukowo-badawcza	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	Prawdopodobnie wartości dotyczące produkcji N odnoszą się do systemu alkalierowego, czyli zwierzęta cały czas spędzają w pomieszczeniu inwentarskim. Jeśli są wyprowadzane na pastwisko itp. część odchodów tam pozostawiają i ilość nagromadzonych nawozów (do przechowywania i do aplikacji na pola) jest odpowiednio mniejsza.	proponuje się wprowadzenie korekty dla produkcji nawozów w przypadku ich przebywania poza pomieszczeniami inwentarskimi proporcjonalnie do ilości dni i czasu przebywania na pastwisku		uwzględniona	Uwzględniono uwagę poprzez dokonanie zmian w Programie działań w przypisie 2 pod tabelą 9. Zmiana w tym zakresie spowodowała również potrzebę dokonania uzupełnień i zmian w innych częściach Programu działań, ze względu na uregulowanie kwestii związanych z uwzględnieniem w Programie dyspozycji nawozów na pastwisku. Zmiany te wprowadzono w następujących częściach programu: - Pkt. 1.4. Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odchodkami- dodano ust. 16; - Pkt. 1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem- w ust. 1 dodano pkt. 3; - Tabela 8 i Zał. 5 – skorygowano i uzupełniono zapisy dot. maksymalnych wartości współczynników odliczenia; - skorygowano treść przypisu 4 pod tabelą 9 w Zał. 6.
70	27.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu	Ośrodek doradztwa rolniczego	Projekt aktualizacji Programu działań	14. Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odchodkami	Czy po 2024 roku też będzie można obornik przechowywać bezpośrednio na gruncie przez 6 m-cy?			wyjaśniona	Składowanie obornika na gruncie (z uwzględnieniem warunków określonych w Programie działań) będzie możliwe po 2024 roku. Rok 2024 jest datą graniczną w zakresie dostosowania powierzchni lub pojemności posiadanych miejsc do przechowywania nawozów naturalnych do wymogów określonych w Programie działań, w przypadku podmiotów prowadzących chów lub hodowlę zwierząt gospodarskich w liczbie mniejszej lub równej 210 DUp.
71	27.07.2022	spotkanie konsultacyjne	inny	inny	Projekt aktualizacji Programu działań	1.5. Dawki i sposoby nawożenia azotem	Jak rolnik który prowadzi chów otwarty całoroczny powinien ująć to w dokumentacji (dot. gospodarstw powyżej 10 DUp i 10 ha). W okresie gdy jest możliwe stosowanie nawozów naturalnych, można ująć to w programie dla gospodarstwa jako zastosowanie gnojowicy na danej powierzchni i obliczyć dawkę zastosowanego azotu. Lecz co w okresie zimowym gdy stosowanie nawozów jest nie możliwe ? Warto by było wykluczyć takie zagadnienia w Programie ponieważ system otwarty staje się coraz bardziej spotykanym rozwiązaniem, a ciągle jest w tym temacie wiele niewiadomych.			wyjaśniona	System otwarty, który obecnie został uwzględniony w projekcie Programu działań nie wymaga stosowania phy, ani zbiornika, jest on możliwy przez cały rok, nawet gdy gleba jest zmarznięta. W systemie otwartym nie ma budynków inwentarskich, a dyspozycja odchodów odbywa się bezpośrednio na grunt. Nie ma zatem obowiązku posiadania phy, gdyż odchody nie podlegają zbieraniu i przechowywaniu. Jest to tym samym rodzaj nawożenia gruntu, na którym przebywają zwierzęta, stąd dyspozycja nie może przekroczyć 170 kg N/ha/rok. W przypadku znacznego zagęszczenia zwierząt i zanieczyszczenia runi, która pokrywa terenu, na którym przebywają zwierzęta, należy ją odnowić, czyli okresowo wyciążyć daną powierzchnię.
72	27.07.2022	spotkanie konsultacyjne	inny	inny	Projekt aktualizacji Programu działań	14. Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odchodkami	Czy gospodarstwo rolne będzie musiało być wyposażone w phy obornikowe, jeżeli nawóz naturalny przechowuje tylko na przymach?			wyjaśniona	Możliwość czasowego składowania obornika na gruntach rolnych w postaci prym jest rozwiązaniem, które ma za zadanie ułatwić funkcjonowanie gospodarstw i rozpraszanie obornika na gruntach rolnych. Czasowe składowanie obornika na gruntach rolnych nie jest sposobem na przechowywanie nawozów naturalnych. Podmioty prowadzące produkcję rolną czasowo składowujące obornik na gruntach rolnych muszą posiadać nieprzepuszczalne do przechowywania nawozów naturalnych stałych oraz pojemności przykrytych, w szczelności osłonę elastyczną lub osłonę płwyjącą, zbiorników na nawozy naturalne płynne, które powinny posiadać szczelne dno i ściany. W przypadku utrzymania zwierząt gospodarskich na głębokiej ściółce, obornik może być przechowywany w budynku inwentarskim o nieprzepuszczalnym podłożu.
73	27.07.2022	spotkanie konsultacyjne	Grupa Azoty	inny	Projekt aktualizacji Programu działań Prognoza oddziaływania na środowisko projektu aktualizacji Programu działań	Uwaga ogólna	Czy można prosić o informacje w zakresie ram czasowych dotyczących działań po zakończeniu konsultacji			wyjaśniona	Po zakończeniu konsultacji społecznych (konsultacje społeczne trwają do 1 sierpnia) planowane są następujące kroki: - opracowanie stanowiska w sprawie odpowiedzi na uwagi i uzgodnienie odpowiedzi z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi (sierpień 2022 r.); - publikacja Raportu z konsultacji społecznych; - opracowanie wersji Aktualizacji Programu działań i prognozy oddziaływania na środowisko Programu działań z uwzględnieniem uwag z konsultacji społecznych; - rozpoczęcie procedury legislacyjnej, uzgodnienia i konsultacje projektu rozporządzenia w sprawie przyjęcia aktualizacji Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu; - przyjęcie aktualizacji Programu działań do końca 2022 r.
74	27.07.2022	spotkanie konsultacyjne	inny	inny	Projekt aktualizacji Programu działań	14. Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odchodkami	Wiadomo, że gospodarstwo musi zapewnić miejsce i powierzchnię do przechowywania zakupionego obornika, ale czy może składować go na gruncie?			wyjaśniona	Podmioty przyjmujące nawozy naturalne powinny posiadać, w chwili przyjmowania tych nawozów naturalnych, odpowiednią powierzchnię lub pojemność posiadanych miejsc do ich przechowywania w bezpieczny dla środowiska sposób, zapobiegający przedostawaniu się odchodów do wód i gruntu, o ile nawozy te nie zostały zastosowane bezpośrednio po przywiezieniu. Istnieje możliwość czasowego składowania obornika na gruntach rolnych w postaci prym, w celu ułatwienia funkcjonowania gospodarstw i rozpraszania obornika na gruntach rolnych. Jednak czasowe składowanie przyjętego nawozu naturalnego na gruntach rolnych nie zwalnia z obowiązku posiadania odpowiednich miejsc do przechowywania nawozów naturalnych w bezpieczny dla środowiska sposób.
75	28.07.2022	formularz zgłaszania uwag	Gmina Lutocin	administracja samorządowa	Projekt aktualizacji Programu działań	14. Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odchodkami	Brak podania minimalnych odległości przechowywanych nawozów w przymach od dróg, granic sąsiednich działek, obiektów zamieszkania itp.	przykładowo: odległość prymu od: - granicy działki - min.4m - granicy pasa drogowego - 10m - budynków mieszkalnych - 50m - obiektów zamieszkania zbiorowego - 100m	Pozostawienie zapisów o odległościach tylko od wód będzie powodowało konflikty społeczne z uwagi na to że pryma nie jest obiektem budowlanym do którego można stosować przepis o urządzeniach do przechowywania nieczystości	nieuwzględniona	Głównym celem Programu działań jest zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu, dlatego w dokumencie ustalono warunki, które mają wpływ na poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych i określono warunki lokalizacji prym, które mają wpływ na jakość wód. Kwestie dotyczące lokalizacji prym w odniesieniu do innych obiektów wykraczają poza delegację ustawową Programu działań.
76	29.07.2022	e-mail	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy	Inspekcja Ochrony Środowiska	Projekt aktualizacji Programu działań	14. Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odchodkami	Z uwagi na często występujące konflikty, wynikające z niskiej akceptacji społecznej uciążliwości zapachowych powodowanych zabiegami agrotechnicznymi , zasadnym wydaje się wprowadzenie obowiązku każdorazowego przyranyia gruntu nie później niż do następnego dnia po zastosowaniu nawozu naturalnego, bez względu na poziom nachylenia terenu, na którym nawóz naturalny został zastosowany.			nieuwzględniona	Z uwagi na liczne uwagi zgłaszane przez środowiska rolnicze podtrzymujemy problem związane z ewentualnym dostosowaniem się rolników do zapisów nakazujących przyranie lub wymieszanie z glebą nawozów nie później niż następnego dnia po jego zastosowaniu oraz ograniczone zasoby ludzkie w gospodarstwach, różnące ceny maszyn i urządzeń rolniczych niezbędnych do spełnienia ww. wymogów powodują, że w obecnej aktualizacji Programu działań zapis jest niemożliwy do wprowadzenia.
77	29.07.2022	e-mail	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy	Inspekcja Ochrony Środowiska	Projekt aktualizacji Programu działań	14. Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odchodkami	W związku z niewielką wilgotnością, a wobec również stosunkowo małą ilością odchodów z obornika kurzego, zasadnym byłoby urealnienie sposobu obliczania wymaganej pojemności zbiornika na nawóz naturalny płynny (gnojówkę), pochodzącą z obornika kurzego. Sposób obliczenia wynika z Załącznika 5, Tabela 7 Programu działań. Podczas prowadzonych czynności kontrolnych obserwuje się niewielkie wypełnienie zbiorników na gnojówkę w fermach kurzych oraz rzadkie opróżnianie przedmiotowych zbiorników, jednocześnie konieczność wykonania większych niż faktycznie potrzeba zbiorników powoduje zwiększone nakłady finansowe.			nieuwzględniona	Aktualnie obserwuje się szereg możliwych sposobów postępowania z obornikiem drobowym, jak również malejącą liczbę opadów. W przypadku występowania suszy/regionu o niskich opadach atmosferycznych oraz szybkiej odpierdazy obornika drobowego, faktycznie może nie dochodzić do wypełnienia zbiorników na gnojówkę. W przypadku zadeklarowania produkcji w systemie głębokiej ściółki i braku w gospodarstwie upraw polowych, przy bezpośredniej sprzedaży/odbioru obornika, może nawet nie występować konieczność posiadania phy. Zgłoszona uwaga jest jedyną poruszającą ten problem, co świadczy o pojawieniu się problemów, jednak nie jest to zagadnienie powszechne. Zatem proponuję się podjęcie odpowiednich prac badawczych, prowadzonych przez właściwe organy/instytucje w celu potwierdzenia wymienionych powyżej uwarunkowań i ewentualnej korekty zapisów, podczas kolejnej ewaluacji Programu działań. W chwili obecnej brak jest potwierdzonych przypadków występowania problemu, danych wystających do samej korekty objętości oraz zapisu uwarunkowań możliwych wariantów postępowania z obornikiem, które pozwalałyby na taką korektę.
78	29.07.2022	e-mail	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy	Inspekcja Ochrony Środowiska	Projekt aktualizacji Programu działań	11. Stosowana terminologia	proponuje się powtórzenie definicji „nawozu” z ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (art. 1.6, pkt. 30a) do „Programu działań...”, w związku z brakiem w Programie działań definicji „nawozu” uwzględniającej komunalne osady ściekowe, środki poprawiające właściwości gleby, poperment z bioazotem, podłoże po uprawie pieczarek			uwzględniona	Definicja nawozu z Ustawy Prawo wodne zostanie uzupełniona w Programie działań
79	29.07.2022	e-mail	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy	Inspekcja Ochrony Środowiska	Projekt aktualizacji Programu działań	14. Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odchodkami	W celu zminimalizowania konfliktów, powodowanych współdziałaniem na terenach aktywnych rolniczo pól uprawnych i osiedli mieszkaniowych, zasadnym wydaje się określenie minimalnych odległości prymu obornika oraz stosowania nawozów naturalnych od budynków mieszkalnych.			nieuwzględniona	Głównym celem Programu działań jest zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu, dlatego w dokumencie ustalono warunki, które mają wpływ na poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych i określono warunki lokalizacji prym, które mają wpływ na jakość wód. Kwestie dotyczące lokalizacji prym w odniesieniu do innych obiektów wykraczają poza delegację ustawową Programu działań.
80	31.07.2022	e-mail / formularz zgłaszania uwag	Fundacja WWF Polska	organizacja pozarządowa	Projekt aktualizacji Programu działań	1.1. Stosowana terminologia	Proponujemy dodanie definicji ściółki płytkiej i głębokiej na potrzeby Programu działań		Podane w Programie działań definicje rozwinąć wilgotności rolników oraz organów kontrolujących do do prawidłowego określenia systemu chowu zwierząt, tym samym określania wymogu rodzaju miejsca do przechowywania nawozów naturalnych i związanych z tym inwestycji ponoszonych przez rolnika (ściółka płytka - obornik i gnojówka -> np. płyta i zbiornik, ściółka głęboka - obornik -> np. phy).	nieuwzględniona	Uwzględnienie w Programie działań definicji ściółki płytkiej i głębokiej wykracza poza delegację ustawową. Pojęcie ściółki płytkiej i głębokiej nie jest zdefiniowane w żadnej z ustaw krajowych ani rozporządzeń UE. Pojęcie chowu w ściółce głębokiej jest używane w szerokim kontekście, także w zakresie BAT. Uregulowanie tak szeroko stosowanego pojęcia w Programie działań jest niezasadne.
81	31.07.2022	e-mail / formularz zgłaszania uwag	Fundacja WWF Polska	organizacja pozarządowa	Projekt aktualizacji Programu działań	14. Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odchodkami	Wykorzystując ten sam średnioroczny stan zwierząt do obliczenia wskaźnika dot. wymaganej pojemności zbiorników oraz wymaganej powierzchni miejsc do przechowywania nawozów naturalnych (załącznik nr 5) oraz do obliczania nawozów naturalnych i koncentracji zawartego w nich azotu w zależności od gatunku zwierzęcia gospodarskiego, jego wieku i wydajności oraz systemu utrzymywania zwierząt gospodarskich (załącznik nr 6), wynika, że ilość wytworzonego nawozu z załącznika nr 6 nie mieści się w pojemności wyliczonej wg wskaźników załącznika nr 5 dot. wielkości miejsc do ich przechowywania. Należy zrewizować poprawność załączników nr 5 i 6.	Przykład obliczeń: chów trzasy owinięty w systemie osuszczeniowym i trzawowymi, ganie średnioroczny stan zwierząt wynosi: -łochy – 300 szt. -prosięta – 600 szt. Ilość DUp: -łochy – 300 szt. x 0,35 = 105 DUp -prosięta – 600 szt. x 0,01 = 6 DUp Zgodnie z załącznikiem nr 5 (tabela nr 6) do Programu działań wymagana pojemność zbiornika pozwalająca zapewnić 6-miesięczny okres przechowywania gnojowicy wynosi 5,8 m3/1 DUp obrotu stada. 105 DUp (300 loch) x 5,8 m3 = 609 m3 6 DUp (600 prosiąt) x 5,8 m3 = 34,8 m3 Czyli łącznie 643,8 m3 zbiornika na gnojówkę zapewniającego gromadzenie 6-miesięcznego okresu jej produkcji. Natomiast biorąc pod uwagę roczną ilość (produkcję) gnojowicy wyliczoną ze współczynników załącznika nr 6 (tabela nr 9) do Programu działań wynika, że gnojowica wyprodukowana w ciągu 6 miesięcy nie zmieści się w zbiorniku o pojemności wyliczonej wg wskaźników podanych w załączniku nr 5 do Programu. Dowód: 2 tabel nr 9 w załączniku nr 6 do Programu wynika, że: 1 locha wytwarza w ciągu roku 4,6 m3 gnojowicy, a 1 prosię 0,7 m3 gnojowicy, czyli: 300 loch x 4,6 m3 gnojowicy = 1380 m3 gnojowicy 600 prosiąt x 0,7 m3 gnojowicy = 420 m3 gnojowicy Roczna (12 miesięcy) produkcja gnojowicy wynosi 1800 m3.	nieuwzględniona	Wskazamy w treści uwagi sposób obliczania pojemności zbiorników, jest nieaktualny w myśli zapisów Programu działań. Podany przykład poprawnie wylicza pojemność zbiornika w oparciu o załącznik 5 i tabelę 6, lecz błędnie przelicza wartości z tabeli 9 załącznika 6. Jednak, jeśli w ustawie mowa o półrocznym przechowywaniu, należy uwzględnić 50% wolumenu rocznej produkcji i 50% stanu rocznego pogłowia. W tym celu opracowano odpowiednie wzory w załączniku 5, aby stosować jeden właściwy sposób obliczania. Należy również podkreślić, że załącznik 6 służy do obliczania wielkości produkcji i koncentracji nawozów, a nie phy i zbiorników. Jego użycie do takiego celu jest błędne i powoduje wyciąganie nieaktualnych wniosków.	
82	31.07.2022	e-mail / formularz zgłaszania uwag	Fundacja WWF Polska	organizacja pozarządowa	Projekt aktualizacji Programu działań	14. Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odchodkami	Należy wprowadzić obowiązek bezpośredniej aplikacji do gleby lub przyoranyia lub wymieszania z glebą nawozów na wszystkich gruntach ornych, nie tylko na terenach o dużym nachyleniu.	Stosując nawozy na gruntach ornych należy dokonać ich bezpośredniej aplikacji do gleby lub przyorwać lub wymieszać z glebą, a w okresie wegetacyjnym roślin uprawianych –stosować je przy największym zapotrzebowaniu roślin na azot; przyorania lub wymieszania z glebą dokonuje się w ciągu 4 godzin od zastosowania nawozu naturalnego, jednak nie później niż następnego dnia po jego zastosowaniu.	Sposobem na zapobieganie niekorzystnemu procesowi rozkładu i stratom azotu jest jak najszybsze przyranie/ wymieszanie nawozów stałych z glebą czy ściółkową aplikacją nawozów płynnych.	nieuwzględniona	Z uwagi na liczne uwagi zgłaszane przez środowiska rolnicze podtrzymujemy problem związane z ewentualnym dostosowaniem się rolników do zapisów nakazujących przyranie lub wymieszanie z glebą nawozów nie później niż następnego dnia po jego zastosowaniu oraz ograniczone zasoby ludzkie w gospodarstwach, różnące ceny maszyn i urządzeń rolniczych niezbędnych do spełnienia ww. wymogów powodują, że w obecnej aktualizacji Programu działań zapis jest niemożliwy do wprowadzenia.

